

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת ויחי | תשפ"ה | גיליון 30

**על מה להסתכל
בעין ימין ועל מה
בעין שמאל?**

**להסתכל בעין
טובה**

(עמוד 23)

**בשביל מה צריך
רבי?**

**וצדיק יסוד עולם
(1)**

(עמוד 13)

**כיצד מוכיחים
ילד?**

**תוכחת יעקב
לבניו – סוד
החינוך**

(עמוד 3)

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

המאמר הראשון, **תוכחת יעקב לבניו – סוד החינוך**, עוסק בדרכי להוכיח את הילדים בצורה בריאה שלא תנתק את הקשר.

המאמר השני, **עבודת ה' בטבעיות**, מדבר על ההבדל בין הנוכחות האלוקית כפי שהייתה אצל האבות לבין הנוכחות האלוקית כפי שהיא אצל הבנים.

המאמר השלישי, **למי אתם קשורים יותר, להורים או לילדים שלכם?** דן ביחסי הורים וילדים.

המאמר הרביעי, **להאמין כמו אבא שלי**, מסביר מהו ההבדל בין 'שמע ישראל' ל'ברוך שם', ובין עבודת האבות לעבודת הבנים.

המאמר החמישי פותח את סדרת השיעורים החדשה והמרתקת במאמר **וצדיק יסוד עולם** של מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א.

במאמר השישי, **להסתכל בעין טובה**, אנו עוברים למדור החדש של סיפורי צדיקים. התבוננות בשני סיפורים שמלמדים כיצד להסתכל על יהודי.

ולבסוף, **שו"ת בעבודת ה'**, שאלות על שכר ועונש, כניסות לקבר יוסף, טיפול בOCD ותפיסת אין עוד מלבדו.

שבת שלום ומבורך, **המערכת**

תוכחת יעקב לבניו – סוד החינוך

מתי הזמן הטוב ביותר לחנך? כיצד ניתן להוכיח בלי ליצור תחושת אכזבה? ומדוע חשוב לקב"ה שנהיה בעלי בחירה חופשית?

מדוע דווקא סמוך למיתה?

האבא רוצה לשרר לבנו שעל אף התוכחה הנוקבת הקשר ביניהם לא מותנה בהתנהגות מסוימת של הבן, אבל רש"י מלמד אותנו שכזה שדר ניתן להעביר לבן דווקא כאשר האבא נמצא סמוך לפטירתו.

ישנם שני ממדים ייחודיים סמוך לפטירה של האבא שגורמים לכך שניתן להוכיח אז בצורה נוקבת אך כזו שלא מנתקת את הקשר בין האב לבנו:

- **מצד האב:** כאשר הוא מוכיח סמוך למיתתו ברור שהוא לא בא לבטא את האכזבה שלו מהבן, אלא להביע כמה הרצון שלו שהילד יהיה טוב זה תמצית חייו. בשעה זו ניכר שהביקורת שלו לבן אינה מאינטרס או סיבה חיצונית, אלא זו עצם מציאותו של האבא.

- **מצד הבן:** סמוך למיתה, האב מותיר את הבחירה בידי בנו. התוכחה בשעת הפטירה היא כאשר הבן כבר יכול לעשות מה שהוא רוצה. האבא עוזב את העולם הזה, וכעת הוא אומר לבנו: 'שים לב, עכשיו הכל בידייך שלך'. אני גמרתי פה, ומה שנשאר לי הוא רק להגיד את הדבר שהכי נוגע לי, לבטא את המקום שבו אני הכי דואג לך, והוא המקום בו אני

בפרשתנו מסופר על פטירתו של יעקב אבינו, ועל הוכחתו את בניו סמוך לפטירתו. רש"י (דברים א, ג) מסביר מדוע הוכיח יעקב את בניו דווקא לפני מיתתו: "שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה, אמר, ראובן בני, אני אומר לך, מפני מה לא הוכחתך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי".

דברי רש"י לכאורה תמוהים: למה כאשר יעקב מוכיח את ראובן במשך ימי חייו קיים חשש שבנו יעזוב אותו, ואילו כאשר יעקב מוכיח אותו לפני מיתתו אין חשש כזה? ומלבד זה, דברי רש"י מעלים תמיהה גדולה יותר: מה יעשה רש"י עם מצוות החינוך? הרי אם האדם יחכה עד סמוך לפטירתו ורק אז יחנך את ילדיו הוא וודאי לא יצליח בחינוך.

תוכחה שאינה מנתקת

אלא כמובן שעל האב לחנך את ילדיו במשך ימי חייו, להעיר הערות ולגדור גדרים; אך כאן מדובר על כך שהאבא רוצה להוכיח את בנו בצורה נוקבת יותר, ועולה החשש שהבן ירגיש שאבא שלו מאוכזב ממנו. כאשר הבן מרגיש שאבא שלו מאוכזב ממנו, בהחלט יכול להיות שהבן יעזוב את הקשר שלו עם האבא. אמנם

יחסו של הקב"ה אלינו

גישה זו דומה ליחסו של הקב"ה אלינו. מצד אחד מאוד חשוב לקב"ה שנקיים את המצוות, אבל הוא לא לוקח מאיתנו את הבחירה החופשית. ה' רוצה לתת לנו בחירה חופשית, כי הוא אוהב אותנו עם הבחירה החופשית שלנו, יותר מאשר עשיית המצוות בלי בחירה חופשית.

כך גם האבא צריך להרגיש שהוא אוהב את בנו מאוד, והוא רוצה שתהיה לו בחירה חופשית, למרות שהכיוון אליו הוא רוצה להוליך את בנו הוא תמצית חייו.

רוצה להגיד לך מה אני באמת מצפה ממך'.

בסיטואציה כזו בה האבא עומד למות והבן נשאר עם בחירה חופשית גמורה, התוכחה לא מתפרשת כאכזבה אלא כתמצית החיים. האבא משדר לבן שהוא יכול לעשות עם התוכחה שלו מה שהוא רוצה, אבל זוהי מבחינתו תמצית החיים שלו ותמצית דאגתו לבנו.

חינוך בחיי היומיום

אם כן, כיצד יש לחנך ילד בחיי היומיום, ולא רק סמוך למיתה? ראשית, יש להימנע מיצירת תחושת אכזבה. יש להעיר ולחנך, אך לא ליצור תחושה שהאב מאוכזב. ככל שההוכחה נוקבת יותר, כך יש לשדר לבן את שני הדברים: שהתוכחה הזו 'נוגעת' במקום הכי פנימי של האב, ושנתונה לבן בחירה חופשית. האב משדר: "אני אומר את מה שחשוב לי, אך אתה יכול לעשות כרצונך".

כאשר אב מאוכזב וממשיך לכפות את דעתו על בנו, הוא משדר אכזבה הפוגעת בקשר. במצב כזה הבן מרגיש שהאבא משדר כביכול יש לו אינטרס לשנות אותו, והוא לא מאפשר לו. אך כאשר האב אינו כופה, אלא רק מביע בפני בנו את תמצית חייו, הוא מראה לבנו שהמציאות שלו והבחירה שלו מאוד יקרות בעיניו, אלא שגם מאוד יקר לו המקום שאליו הוא רוצה להכווין את הבן.

עבודת ה' בטבעיות

כאשר יעקב אבינו מברך את השבטים (וכך זה גם בברכות של משה רבינו) הוא משתמש רבות בדימויים מעולמם של בעלי החיים: "גור אריה יהודה", "יששכר חמור גרם", "בנימין זאב יטרף" ועוד. בנוסף, אומרים חכמינו (סוטה יא, ב) שכל השבטים נמשלים לבעלי חיים, גם אלו שלא כתוב בהם דימוי כזה, כמו שכתוב "כי חיות הנה".

לעומת זאת בברכות של האבות, כאשר הקדוש ברוך הוא מברך את אברהם, וכאשר אברהם מברך את יצחק ויצחק את יעקב – הם לא משתמשים בדימויים של בעלי חיים. למה האבות לא נמשלים לבעלי חיים והשבטים כן?

ברכות על מלחמה ועבודת ה'

חכמינו על התגברות כארי לעבודת ה', ועל קריאת שמע שחרית וערבית (ראה רש"י שם). למה עבודת ה' צריכה להיות מתוארת על ידי מלחמה?

שני חלקים במערכת העצבים

בשביל להסביר את הדימוי של השבטים לבעלי חיים, נמשיל את האבות ואת השבטים לשני חלקים במערכת העצבים: מערכת העצבים היא המערכת שעל ידה המוח מנהיג את הגוף, והיא מחולקת לשני חלקים כלליים, שנקראים היום מערכת העצבים המרכזית ומערכת העצבים האוטונומית. מערכת העצבים המרכזית היא מערכת שמופעלת על ידי המודעות של האדם, והחלק השני של מערכת העצבים הוא חלק שעובד בצורה עצמאית, אוטונומית, שלא עוברת דרך המודעות של האדם. בחלק הזה נמצאים מערכת העיכול והנשימה ושאר המערכות הפנימיות שעובדות בצורה אוטומטית, גם כאשר האדם ישן ואפילו כאשר הוא מחוסר הכרה.

חלק גדול מהברכות שיעקב מברך את השבטים מתייחסות למצב של מלחמה: "ידך בעורף אויבך", "הנושך עקבי סוס ויפול רוכבו אחור", "בבוקר יאכל עד ובערב יחלק שלל" ועוד. כך זה גם בברכות של משה רבינו בפרשת וזאת הברכה: "בהם עמים ינגח", "וטרף זרוע אף קדקוד" ועוד.

הברכות באות לבטא את המהות של השבטים ואת דרך החיים שלהם. למה דרך החיים באה לידי ביטוי דווקא במלחמה? בנוסף, חכמינו לומדים את הפסוקים שנוגעים למלחמה כמלחמה פנימית, כלומר כעבודת ה'. כך הם דורשים את הפסוק "בבוקר יאכל עד ובערב יחלק שלל" על קרבן תמיד של שחר ושל בין הערביים (ראה תרגום יונתן בן עוזיאל), ואת הפסוק "וטרף זרוע אף קדקוד" על מצוות תפילין (ראה הלכות תפילין להרא"ש סימן טו). כך זה גם בברכות של בלעם: את הפסוק "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה" דורשים

כהתחברות של האדם לעצם החיים שלו, כמו בקשר בין איש ואשה.

האבות והשבטים

מהמשל של מערכת העצבים נחזור לנמשל, אל האבות והשבטים. על האבות הקדושים כתוב ש"האבות הן המרכבה", ומסביר זאת בעל התניא (תניא פרק כג) ש"שכל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מענייני עולם הזה ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם". האבות היו כל הזמן במודעות לנוכחות האלקית.

אבל אצלנו, אצל בני אברהם ויעקב, על פי רוב הנוכחות האלקית לא נמצאת במודעות שלנו בצורה קבועה. אבל אף על פי כן הנוכחות האלקית יושבת אצלנו כל הזמן כ'מערכת עצבים אוטונומית'. המערכת הזו גורמת לנו לפחד לחטוא, וגורמת לנו שאם יהיה גורם זר חיצוני שירצה להפריד אותנו מה', עצם החיים שלנו יתפרץ, ולא יתן לזה לקרות, אפילו במחיר של מסירות נפש.

עבודת ה' הזו היא עבודה שקיימת בנו כטבע, מכח מה שה' ברא אותנו כיהודים, ולא מכח מודעות קבועה לנוכחות של ה' כמו אצל האבות הקדושים.

כשם שעבודת ה' שנמצאת אצלנו כטבע מתעוררת כדי להילחם עם גורם זר, כלומר בעבודה של 'סור מרע', כך היא מתעוררת גם בעבודה של 'ועשה טוב': לפעמים כאשר האדם מתפלל או מקיים מצוות מתעורר בו חשק וחיות בעבודת ה'. גם החשק הזה פעמים רבות לא מתעורר מכח מודעות בהירה לנוכחות של ה', אלא מכח

תפקיד נוסף של מערכת העצבים האוטונומית הוא להגן על הגוף במצבי חירום. כאשר נכנס לאדם גורם חיצוני זר לעין וכדומה הוא ממצמץ בצורה אינסטינקטית, בלי שיהיה לו זמן לחשוב על זה, וכן כאשר יש מצב חירום של ממש, כאשר האדם צריך לברוח מסכנה וכדומה, הוא פועל רבות מכח מערכת העצבים האוטונומית. מערכת העצבים הזו מאפשרת לאדם להגיב בצורה מיידית, בלי שהוא יצטרך לחשוב על כך.

אף על פי שהאדם משתמש בפועל במערכת העצבים האוטונומית כאשר יש לו שעת חירום, המערכת הזו קיימת כל הזמן, והגוף לחוץ ודרוך כל הזמן לראות אם יש איום שהוא צריך להגיב עליו באופן מידי. כלומר גם בזמן שגרה האדם 'מבזבז' אנרגיה רבה על המערכת של שעת חירום.

בנוסף, כשם שמערכת העצבים של האדם מגיבה באופן אוטומטי לגירויים ולשעת חירום, כך היא מגיבה גם לקשר בין איש ואשה. גם בקשר בין איש ואשה הגוף מגיב גם בצורה אוטומטית, והתגובות הללו הן פעמים רבות עיקר ההתרגשות שבקשר.

כלומר יש אצל האדם שתי מערכות של חיות: במערכת הראשונה החיות באה לידי ביטוי במודעות, ובמערכת השנייה החיות מתפרצת, ולא באה לידי ביטוי דרך המודעות. אפשר להסתכל על ההתפרצות של החיות כמה שמאפשר לאדם להתכנס לתוך עצמו ולהגן על עצמו, כמו בהגנה מפני גורם זר או בשעת סכנה וכדומה, ואפשר להסתכל על ההתפרצות של החיות

הטבע של הנפש האלקית לרצות לעבוד את ה'. כשם שמערכת העצבים האוטונומית מתעוררת גם בקשר בין איש ואשה ולא רק במצבי חירום, כך גם בעבודת ה' עצם החיים של היהודי מתעורר לא רק בצורה של 'סור מרע', אלא גם בדרך של 'ועשה טוב'. כלומר ההתעוררות הזו של הטבע של הנשמה לא באה רק כדי להגן על עצם היהדות שלנו, אלא גם כאשר אנחנו מתעוררים לעבודת ה' בחיות.

זו הסיבה שהשבטים נמשלו לבעלי חיים והאבות לא: על האבות נאמר ש"האבות הן המרכבה", אבל על השבטים זה לא נאמר ו"אין קורין אבות אלא לשלושה" (ברכות טז, ב). האבות נקראים אבות כיוון שהשבטים הם הבנים שלהם, והם מקבלים מהם בירושה את האמונה ואת הקשר לה'. עבודת ה' כירושה פירושה שהמודעות של האבות לנוכחות האלקית נעשית כטבע אצל הבנים, והטבע הזה הוא מערכת שמגינה על עצם החיים, ומאפשרת לאדם להתחבר ולהתעצם עם עצם החיים שלו.

לכן הפסוקים על המלחמה נדרשים אצל חכמינו כעבודת ה': כשם שעצם החיים מתעורר במצב של מלחמה, כלומר בשעת חירום כהגנה מפני פלישה של גורם חיצוני זר, כך הוא מתעורר גם בקשר, בעבודת ה', וגורם לאדם להתעצם עם הקשר עם ה' שהוא עצם החיים שלו.

למי אתם קשורים יותר, להורים או לילדים שלכם?

לכאורה היה ראוי שכאשר אב יהודי מברך את בנו, הוא יברך אותו שיהיה כמו אברהם יצחק ויעקב. אבל יעקב אבינו אומר לא לעשות כך: הוא מברך את אפרים ומנשה "בך יברך ישראל לאמור ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה", ומפרש רש"י שכאשר אב יברך את בנו, הוא יברך אותו שיהיה כמו אפרים ומנשה. למה לברך את הבנים שיהיו כמו אפרים ומנשה, שהם אפילו לא בני יעקב?

סבא או אבא?

בימין ומנשה בשמאל. יעקב רוצה לומר שהוא מברך את אפרים ומנשה כמו אבא, ולא רק כמו סבא, לכן הוא מציב את עצמו בעמדתו של יוסף, ושם את ימינו על ראש אפרים, ואת שמאלו על ראש מנשה.

ברכה לדורות

בדרך הטבע, כאשר אב מברך את בנו, ולאחר מכן הבן גדל וגם הוא מברך את בנו וכן הלאה – הפער בין הדורות הולך וגדל מדור לדור. יעקב רוצה לגשר על הפער הזה, ולכן הוא מברך את נכדיו, ולא רק את ילדיו. כך זה גם מצידו של יוסף: בדרך הטבע, אדם שקוע במשפחתו ובילדיו, ולאחר מכן הילדים גדלים ושקועים גם הם במשפחה שהם מקימים ובילדים, והדורות מתרחקים זה מזה. יוסף רוצה שיעקב יברך את בניו כדי להתגבר על הפער הזה. כאשר יוסף מביא את בניו לברכה אצל אביו, הוא כאילו אומר בזה לאביו שכל מה שהוא הוליד והקים והצליח, הכל מגיע מכחו של אביו, של יעקב. הוא לא מברך את בניו בעצמו, אלא רוצה שאביו יברך אותם.

הברכה שיעקב מברך את אפרים ומנשה היא ברכה מיוחדת. גם יצחק בירך את יעקב, וגם יעקב בירך את בניו, אבל הברכה שיעקב מברך את אפרים ומנשה היא ברכה שסב מברך את נכדיו, ברכה שהיא אולי היחידה בכל התורה.

לא סתם יעקב מברך את אפרים ומנשה למרות שהם נכדיו ולא ילדיו. הברכה לאפרים ומנשה היא חלק מן שיעקב מחשיב אותם כבניו: "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי". כלומר כאשר יעקב מברך את נכדיו הוא מתכוון לומר בזה שהוא מתייחס אליהם כמו לבנים.

כיוון שיעקב מתייחס לנכדיו כאילו הם בניו, הוא לא מברך אותם רק כמו סבא, אלא גם כמו אבא. לכן כאשר יוסף מגיש את אפרים ומנשה לאביו לברכה, יעקב משכל את ידיו. הוא רוצה לומר ליוסף שאמנם הוא עומד מול אפרים ומנשה, אבל בעצם הוא כאילו גם עומד מאחוריהם, כמו יוסף. כפי שמדגיש הכתוב, מבחינת יוסף אפרים עומד

הרצון של יוסף שאביו יברך את הבנים גורם שיעקב נעשה כאילו הוא אבא שלהם. **יעקב 'מתלבש' ביוסף ונעשה אבא של אפרים ומנשה, ואפרים ומנשה עולים ונכללים ביוסף ונעשים חלק משנים עשר השבטים.**

כאשר אבא יהודי מברך את בנו ואומר לו "ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה", הוא מתכוון לומר שהוא לא מברך אותו מכחו, אלא מכח כל האבות שבכל הדורות. **כשם שיעקב נכלל ביוסף, כך גם אברהם ויצחק וכל הדורות באים ונכללים בברכה הזו.** וכשם שאפרים ומנשה נכללים ביוסף, ונעשים כחלק משנים עשר השבטים, כך הבנים שבכל הדורות נכללים בשנים עשר השבטים, ונעשים בני אברהם יצחק ויעקב

חלוקת תפקידים – אב ובן

אמנם יעקב משכל את ידיו, ומניח אותם מזווית העמידה של יוסף, אבל רגליו נשארות בצורתן הרגילה. אם כן, אפרים אמנם עומד כנגד יד ימין של יעקב, אבל מנשה עומד כנגד רגל ימין. **הרגל של האבא מבטאת את מה שהבן נקרא "ברא כרעא דאבוה", הבן הוא כמו הרגל, כלומר כמו המשך טבעי של האב. מהבחינה הזו נמשכת התחושה הטובה אצל הבנים, שכל ההצלחות והתולדות שלהם באים מכח ההורים.**

אמנם אף על פי שהבן נקרא "ברא כרעא דאבוה", ואף על פי שכחלק ממצוות כיבוד הורים על הבן לזקוף את ההצלחות שלו לכבוד ההורים – אין זה סותר יזמה

אישית ופריצה קדימה של הבנים. להיפך, כאשר אדם מרגיש שההצלחות שלו הם בזכות מאמציו, הוא מרגיש צורך כל הזמן להוכיח את עצמו, וזה עצמו מעייף ולא נותן להתקדם. לעומת זאת כאשר אדם זוקף את ההצלחות שלו להוריו, ורואה בהם המשך טבעי, הוא לא צריך להתאמץ ולהראות לכולם שהוא מוצלח, ויכול לפרוץ קדימה בלי עכבות.

זקיפת ההצלחות להורים מתבטאת בכך שהבן הוא כמו הרגל של האבא והממשיך שלו, והפריצה קדימה מכח ההורים מתבטאת בכך שהבן הוא כמו "יד ימינו" של האבא. לכן מאפרים יוצא יהושע שהוא יד ימינו של משה רבינו, וממנשה יוצא גדעון שאמר "ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו", ורוצה שהגילוי של ה' בימי האבות ימשיך בזמן הבנים ולא יישכח (מנשה מלשון נשיה-שכחה). גם בנות צלפחד שיצאו ממנשה רצו להמשיך את המסורת ולהיות המשך של הדורות הקודמים.

תפקידו של האב הוא לגדל את הילד להיות עצמאי ולפרות ולרבות כמו אפרים (אפרים מלשון "כי הפרני אלוקים בארץ עוניי"), ולכן הוא מצווה להשיא לבן אשה וללמדו תורה וללמדו אומנות. תפקידו של הבן הוא לרצות לא לשכוח מאיפה הוא הגיע, לזקוף את ההצלחות להוריו, ולחבר את עצמו למעלה, להוריו ולכל שרשרת הדורות עד האבות הקדושים.

להאמין כמו אבא שלי...

בכל יום אנו מקבלים פעמיים עול מלכות שמים, בבוקר ובערב. חז"ל מלמדים אותנו כי את הפסוקים 'שמע ישראל' ו'ברוך שם' אנו לומדים מפרשתנו, פרשת ויחי. בהקשר זה, נתבונן ב'שמע ישראל' ו'ברוך שם', על ההבדל בין עבודת האבות לעבודת הבנים וכיצד הן תלויות אחת בשניה, ומהי עבודתנו לאור שתי עבודות אלו.

להשלמת העניין נביא כאן את הפסוקים עליהם נסוב המעשה:

"ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואניידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם."

כלומר – לפני פטירתו רצה יעקב אבינו לגלות לבניו את הקץ אך הוא נעלם ממנו. חשש יעקב אבינו שזה קרה משום שיש פסול באחד מצאצאיו ולכן שאל את בניו האם כולם מאמינים בה', והם ענו לו בתשובה – 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', משמע זאת נחה דעתו ואמר 'ברוך שם'.

נמצא שמפרשתנו 'קייבלנו במתנה' את קבלת עול מלכות שמים בפסוקים 'שמע' ו'ברוך שם'.

2. איפה ה' בכל הפרטים?

בחסידות מדובר רבות אודות שני הפסוקים האלו, ובקצרה:

'שמע ישראל' מבטא אחדות ה' ברמה גבוהה, הנקראת בלשון הזהר 'יחודא עילאה' (היחוד העליון), בה הכל בטל ואינו

1. מה הוא עושה כאן?

נפתח בשאלה – אנו אומרים פעמיים בכל יום 'שמע ישראל'. מדוע אנו 'משחילים' בין הפסוק 'שמע ישראל' לבין הפסוק הבא – 'ואהבת' – פסוק שכלל לא נאמר בתורה – 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'? ובכלל – מאיפה הגיע הפסוק הזה?

חז"ל כבר שאלו את השאלה הזו, ובתשובה הם מספרים לנו את הסיפור הבא, שכאן הוא מובא בלשון הרמב"ם:

"מסורת היא בידינו שבשעה שקבץ יעקב אבינו את בניו במצרים בשעת מיתתו ציוס וזרום על יחוד השם ועל דרך ה' שהלך בה אברהם ויצחק אביו, ושאל אותם ואמר להם: בני שמא יש בכם פסלות מי שאינו עומד עמי ביחוד השם... ענו כולם ואמרו: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, כלומר שמע ממנו אבינו ישראל ה' אלהינו ה' אחד, פתח הזקן ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, לפיכך נהגו כל ישראל לומר שבת ששבת בו ישראל הזקן אחר פסוק זה."

3. למעלה, למטה...

בהמשך הפסוקים אנו אומרים 'והיו הדברים האלה... ושננתם לבניך'. נעמוד על 2 נקודות הבדל בין 'שמע ישראל' לבין 'והיו הדברים...'

המילה 'שמע' מבטאת התכנסות (כמו בפסוק 'וַיִּשְׁמַע יְשׂאוֹל אֶת הָעָם') אל האחד – כל ישראל מתכנסים ונאספים אל האמונה החזקה של האבות, שהיו יחידים בדורם. לעומת זאת במילים 'והיו הדברים... ושננתם לבניך' אנו מבצעים פעולה הפוכה – אנו מורידים את כל האחדות של האבות אל תוך הריבוי המתבטא בדורם של הבנים-השבטים, בו עם ישראל הופך להיות עם שלם. הפסוק 'שמע ישראל' מלמד אותנו על יחוד ה', לעומת 'והיו הדברים' שמדבר על כל פרטי התורה. מזכיר לנו את מאמר חז"ל 'בא חבקוק והעמידן על אחת', שחבקוק הנביא העמיד את כל התורה על מצוה אחת – 'וצדיק באמונתו יחיה'. שני ההבדלים מקבילים – להיאסף אל האחד זה בעצם להעמיד את כל פרטי התורה על דבר אחד – אמונה. והכנסת האחדות לתוך הריבוי זהו בעצם להראות איך האמונה בה' מתבטאת בכל פרט ופרט ממצוות התורה.

4. בין אמונה ללימוד תורה.

לפי כל זה נוכל להבין משהו מעניין – מצוות תלמוד תורה כתובה דווקא באופן הזה – 'ושננתם לבניך', ויתירה מכך – לפי הרמב"ם גם המצוה ללמוד נלמדת מהמצוה ללמד לבנים.

נספר אל מול אחדות ה'. אחדות זו מורגשת ב'עולם האצילות' – בו ה' שורה לגמרי ואין בכלל תודעה הנפרדת ממנו.

לעומת זאת, הפסוק 'ברוך שם...' מבטא אחדות ה' ברמה יותר נמוכה אשר נקראת בלשון הזהר 'יחודא תתאה' (היחוד התחתון), בה כבר יש הרבה פרטים והמון נבראים, אשר על אף הריבוי העצום שלהם כולם מבטאים את האחד. אחדות זו מורגשת ב'עולמות בי"ע' (בריאה יצירה ועשה) – בהם ה' שורה בעולם ו'מאפשר' תודעה נפרדת ממנו.

אם כן – מדוע יעקב האב אומר את הפסוק ה'נמוך' יותר ואילו הבנים אומרים את הפסוק ה'גבוה' יותר?

ההסבר נעוץ במה שסיפרנו קודם. כאשר יעקב שואל את הבנים האם הם מאמינים בה' אחד הם אומרים 'שמע ישראל' – פסוק המבטא את דרגתו של יעקב, ובעצם אומרים לו שלא זזו מאמונת ה' כפי שהוא לימד אותם.

מששמע יעקב כך, אמר להם 'ברוך שם...' כאומר – 'אם אכן אתם מצליחים להחזיק באמונה שלי, בה ה' אחד לגמרי, כעת תצליחו 'להוריד' את האמונה שלו עד למטה, לעולם ולמציאות שלכם'.

בעולם בו חיים הבנים, הן הם אנו כולנו, מורגש שיש המון פרטים ונבראים. בעולם כזה יש חשש שנתבלבל ולא נראה כיצד הכל הוא ה'. אך אם נייחד את ה' כפי שהאבות מייחדים אותו, נוכל 'לחיות' את האמונה בה' גם בחיים שלנו.

ההסבר לכך הוא ההבדל בין 'שמע ישראל' ל'והיו הדברים האלה' – האמונה בה' קיימת בתוך כל אחד ואחת מאיתנו, אנו לא זקוקים 'לרכוש' אתה מאחרים, אף לא מצדיקים גדולים, ומה שמוטל עלינו הוא לעמול, לחשוף ולהשיג אותה בתוכנו (כשאת העזרה לכך אנו אכן מקבלים מהצדיקים).

אך מצוות לימוד תורה היא לקחת את האמונה שקיימת בתוכנו וליצור לה כלי וביטוי במציאות. 'ושננתם לבניך' מוסבר כהעמדת התלמידים שהיא בעצם עשיית כלים במציאות לאור אחדות ה', ומשום כך גם כאשר אני מלמד את עצמי תורה, אני עושה מעצמי 'ביטוי' לאחדות ה' בתוך המציאות.

נמצא שעבודתנו היא בחיבור של 'רצוא ושוב' – אנו מעמיקים בתוכנו, מתכנסים ונאספים אל נקודת היסוד שלנו – אמונה טהורה באמירת 'שמע ישראל', ולאחר מכן יוצאים להעמיד 'בנים' וכלים רבים לאור של ה' המתבטא בכל פרטי קיום המצוות בעולם.

וצדיק יסוד עולם

בשעה טובה התחלנו סדרת שיעורים חדשה במאמר היסודי של מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליטא – 'וצדיק יסוד עולם'. את המאמר, העוסק במהותו של הקב"ה ובמהותו של הצדיק, אנו לומדים בדחילו ורחימו, ומנסים ליישב את דבריו על ליבנו.

הקדמה

המקומות החריפים. גם הרבי היה מאד חריף בהתחלה, רואים בכמה דברים שבהתחלה היו דברים חריפים יותר. נקוה שהקב"ה יעזור...

את השיחה הזו הוא אמר בשנה שקודם קבלת הנשיאות, כשעוד לא היה ברור במאה אחוז מי יהיה הרבי, לא מספיק בקי בסיפורים. ההתקשרות שלו לרבי הריי"צ כאשר הוא נשמה בלי גוף היא התקשרות שאפשר לקרוא לה יותר נשמית, ואפשר גם לקרוא לה יותר אלקית – שהחלק האלקי יותר ברור כאשר אין גוף. אז התחילו להיות שיחות מאד מחודדות סביב הנקודה הזו.

נגיד עוד משהו אחד שילוו אותנו גם בהמשך, שאני מקוה שהוא יעזור לנו – צריך כאן באמת הרבה עזרה מצד החריפות – שיש משהו ב'שפיציות' הזו שמסביר יותר טוב את ה'שפיציות' של השנים האחרונות. כיון שהנושא בשנים הראשונות הוא לא משיח אלא אלוהיות, יש צד שזה יותר תיאורטי, וכאשר זה הופך למשהו משיחי זה נוגע יותר למציאות ולכן מטבע הדברים יש יותר דיון וויכוח.

עד כאן התנצלות המגיד-שיעור על הנושא הנבחר...

מתחילים מאמר חדש, 'וצדיק יסוד עולם'. התלבטתי הרבה אם להיענות לבקשה ללמוד את המאמר הזה, כיון שהוא מאמר חריף. אני זוכר שהרב יצחק לימד את המאמר הזה בישיבה כאשר יצא הספר, וגם אז לא היה לי קל עם המאמר. אני מקווה שאצליח לגשר על הפערים, בין החריפות שבמאמר לבין זה שאני לא כל כך אוהב את החריפות הזו. נראה איך נשרוד את המאמר...

המאמר חריף מצד שני עניינים: גם מצד תפיסת האלקות שבו, וגם מצד תפיסת הצדיק שבו. שניהם יחד עומדים ב'לעומתיות' לתפיסה הפשוטה של האדם, וממילא להרבה תפיסות שקיימות בעם ישראל בקרב יראי ה' שהם אינם "שפיץ-שפיץ-שפיץ חב"ד". יש שפיץ חב"ד במנהגים ועניינים אחרים, ויש שפיץ חב"ד בתפיסת עולם. כאן נמצא אחד השפיצים בתפיסת עולם. הרב יצחק יודע להיות שפיץ כאשר הוא רוצה – והוא רוצה...

המאמר מתחיל משיחה של הרבי, שיחה מאוד לא קלה לעיכול. אם יש לנו בעיה עם הפולמוס בחב"ד בין המכונים "משיחיסטים" לאלו שאינם, כאן יש כבר סוג חדש – "אלוקיסטים". כאן אחד

פתאום באמצע התפלה, אבל חסיד מבין שהוא התכוון בעצמו להיות המשיח. הוא רצה שהקב"ה ירד פה למטה לגמרי. זה ברור שזה שקוראים לרבי "רבי", וגם הלהיטות של המשיחיות מאפיינת גם את רבי וגם את הרבי, זה לא במקרה.

"פמירת" הצדיק היינו שנעתק ועולה אל "סדר עבודה" גבוה יותר באין ערוך, וקס"ד שמעתה לא תהיה לו כל שייכות אלינו [הוא כמובן רומז פה לרבי הריי"צ]. אומר רבי שאין הדבר כן, אלא שגם בעליותיו הגבוהות ביותר – "לבני אני צריך". וכשם שבחייו של הצדיק פנו אליו בעניני בני ("מטה") חיי ("נר" – "נר ה' נשמת אדם") ומזוני ("שלחן"), כן עתה, הכל עומד במקומו.

מבקשת רבי אנחנו מבינים שהוא רוצה להיות. הרבי מסביר שרבי רצה שירצו אותו, שיבקשו ממנו דברים, שדרך הדברים האלו אפשר לבקש ממנו גם אחרי שהסתלק. מי צריך את מי? כשאני מבקש מהצדיק שיפעל ישועה באופן פשוט אני צריך אותו. כאן הלשון היא "לבני אני צריך". אבל הוא מסביר את הלשון היפך המשמעות הפשוטה לנו, אני צריך את בני שיצטרכו אותי. האמת היא שזה תמיד התקשרות פשוטה בין בני אדם. מה זה שאנשים צריכים אותי? אני חשוב, משמעותי להם. אם הם לא צריכים אותי אני לא משמעותי בשבילם. אם הם זקוקים לי אני משמעותי.

תמצית שיחתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א מאחש"פ השי"ת (חדשים מספר לאחר הסתלקותו של כ"ק חותנו, אדמו"ר הריי"צ זי"ע):

רבי נשאר במקומו גם לאחר ההסתלקות

"תנו רבנן בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך כו' נר יהא דלוק במקומו שלחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומו".

כשלמדנו קונטרס ההשתטחות דיברנו על כך שהצדיק משאיר כאן בעולם רושם גדול. בענין הזה סיפרנו על הרש"ב, שהבית בו חי בסוף ימיו ושם נפטר הוא מקום שמשאיר הרבה רושם אצל אנשים. כאן רבי מבקש מהבנים שלו שישאירו הכל כמו שהיה, כאילו הוא חי, כאילו לא הלך לשום מקום.

[שאלה: זה היה אצל עוד צדיקים, או רק אצל רבי?] תשובה: לכאורה כל אחד וענינו. רבי היה צדיק שרצה להיות משיח בפועל ממש, הוא היה קשור מאד לעולם הזה. הוא דוגמה למשיח – "אמר רב: אי מן חייא הוא - כגון רבינו הקדוש" (סנהדרין צח:). הוא מנסה להביא משיח ושולח את ר' חייא ובניו להתפלל על כך (ב"מ פה:), דומה לסיפור עם החוזה. מי הוא חשב שיבוא? אם אני לא חסיד שלו כזה משיחיסט אז אני חשוב שהוא רצה שהמשיח יבוא עם חמור לבן מהשמיים

של חסידים עם רבי, שאינה ע"ד שני דברים שמתאחדים בלבד, אלא שנעשים "כולא חד" ממש. אין הרבי "ממוצע המפסיק" אלא "ממוצע המחבר". במילא אצל חסיד, הוא עם הרבי עם השי"ת, הכל דבר אחד.

עכשיו הרבי אומר מעין התנצלות:

— לא ראיתי מדובר כך בפרוש בחסידות, רק זה "הרגש", במילא הרוצה להרגיש ירגיש, ושאינו רוצה אינו רוצה להתוכח אתו, יהי לו אשר לו. —

הרבי אומר כאן משהו חריף מאד, הוא אומר שבאמת אין למה שהוא אומר מקור כל כך, ולכן מי שרוצה — ילך עם זה, ומי שלא — לא. בדרך כלל בענין שהוא לא כל כך "שפיץ", זה לא נורא. לפעמים אתה קורא כל מיני תשובות אצל פוסקים שהם אומרים "לבי אומר לי" וכדו', ואתה מקבל את זה. אבל כאן הוא לא אומר את זה על התלבטות אם לפסוק כך או כך ו'לבי אומר לי' כך, אלא על דברים שבשבילו הם הכי עיקריים, הכי יסודיים, וממילא הכי מקוממים.

לפני שנמשיך הלאה רק נסביר מה הרבי אמר פה:

הרבי אומר שזה לא שאנחנו מתקשרים בתורה והתורה קשורה לקב"ה, אלא גם ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד, הקשר הוא ישיר הכל אחד ממש. כשאני קורא את זה אני לא כ"כ מבין מה הוא אומר אחרי זה שהוא לא ראה את זה כתוב

גם בנוגע לבחור"מ כפשוטם בגשמיות וגם בנוגע לבחור"מ ברוחניות ("נר" – מצות, כמ"ש "כי נר מצוה"; "שלחן" – "מזון" דתורה [כמו שכתוב בתניא (פרק ה) שהתורה נקראת מזון]; "מטה" – עצות בכלל הנוגע ל"נפילות" רוחניות בכלל ותקון פגם הברית בפרט).

ואם ישאל השואל, הרי ידוע שבדי לענות צ"ל שייכות לענין, בדקות שבדקות עכ"פ, משא"כ עתה, לאחר ההסתלקות, לכאורה [אם הוא בעלמא דקשוט, עולם הנשמות, אין אכילה ושתייה והולדה וכוודאי לא פגם בהולדה — מה הוא שייך בכל העניינים האלו?]

הרבי עם השי"ת הכל דבר אחד

הנה, יש מקשים מעיקרא [יש קושיה קודמת], איך בכלל מבקשים באמצעות רבי [איך אפשר לבקש על ידי משהו אחר? הרי חז"ל אומרים "אליו ולא למדותיו". אפילו למדות לא פונים, רק אליו ממש. ממילא וודאי לא למלאכים], הלא זה ע"ד "ממוצע" (ובפרט בעניני יראת שמים שאינם אפילו "בידי שמים" כביכול [בעניני רוחניות אפילו מהקב"ה לא פשוט לבקש]).

אך האמת היא, כשם ש"ישראל אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד", ולא רק מה ש"ישראל מתקשרין באורייתא ואורייתא בקוב"ה", אלא "חד" ממש, כך הוא בענין ההתקשרות

"מאן פני האדון (הוי) דא רשב"י"
 [אחרי חורבן הבית מחפשים איך לקיים
 עליה לרגל ומחליטים שאצל הצדיק יש
 גילוי של פני הוי'] **(וכן מפורש בעין זה
 גם בנגלה דאורייתא: "והוי
 בהיכל קדשו, דא ר' יצחק בר'
 אלעזר בכנישתא מדרשא
 דקיסריין"** [רואים שיש דבר כזה,
 שכשרוצים לראות את הקב"ה מגיעים אל
 הצדיק] **), או כמו שבעת השליחות
 אפילו מלאך נקרא בשם הוי'** [כי
 בזמן השליחות אין למלאך מציאות של
 עצמו כלל, הוא לגמרי חלק מה', כך כותב
 הרמב"ן], **או כמו שאמר משה
 רבינו "ונתתי עשב"** [משה רבינו
 מדבר בגוף ראשון את כל הספר ואומר
 "ונתתי עשב"]].

**וכשם שקושיא הנ"ל אודות
 "ממוצע" אינה שייכת, כן בענין
 השאלה איך עונה על עניני "מטה"
 וכדומה [שזה הכי מבהיל זה שהוא עונה
 גם על ענייני נפילות של פגם הברית],
 שהרי קיים קשר עצמי בין רבי
 וחסידים [הרבי כל כך קשור, עד שהוא
 קשור גם לעבירות של החסידים שלו.
 האר"י כותב שהחילוק בין עיבור לגלגול
 הוא שבגלגול הנשמה נכנסת לתוך הגוף
 לגמרי, וכשהוא חוטא הנשמה שותפה
 וסובלת; אבל בעיבור הנשמה נכנסת ומיד
 לפני החטא היא מסתלקת, כי לא נעים לה
 שם. כאן הוא אומר שהקשר של הרבי
 לחסידים הוא כל כך עצמי, עד שהוא קשור
 לכל המציאות שלנו, לא משנה מה, אפילו
 לעבירות שלנו], שע"כ אמר (רבי)**

בחסידות – הרי לכאורה זה מפורש בזוהר,
 לא צריך אפילו חסידות בשביל זה. [זה רק
 מחזק את הקושיא, שהרי אם כולא חד אז
 עוד יותר לא מובן למה צריך רבין כן, אז
 אפשר להגיד שזו הקושיא, נגיד זאת בשפה
 שהשתמשנו בה קודם: אם אתה שפיץ
 אלוקיסטי, אז אתה מסתבך עם הזוהר, ואם
 אתה שפיץ משיחיסטי, אתה אומר שהעיקר
 דווקא הרבי, אז לא ברור מה המקור שלך].

נראה שהכוונה היא – ועוד נדון בזה
 בהמשך – שבאמת ישראל וקוב"ה כולא חד
 ואפשר להגיד שזה כך וזהו, והכל בסדר,
 סבבה. אבל חסידים אומרים שאנחנו רוצים
 להגיד את זה דווקא עם רבי, לא בלי רבי,
 להגיד שאנחנו רוצים שיהיה ממוצע (לא
 מפסיק אלא מחבר), למרות שאנחנו יכולים
 בלי ממוצע. אמנם כתוב בזוהר שזה כך,
 ואם כן אפשר להגיד את זה גם בלי להזכיר
 את הרבי, אבל לנו יש ענין להגיד את זה
 דווקא עם רבי, חשוב לנו לומר שאנחנו
 רוצים שהרבי יהיה ממוצע, אבל לא שיהיה
 ממוצע מפסיק אלא שיהיה ממוצע מחבר
 וזאת על אף שאפשר גם ללא ממוצע.

עצמות ומהות כפי שהלביש עצמו בתוך גוף

**במילא אין קושיא הנ"ל
 אודות "ממוצע" שייכת כלל [למה?
 כי זה לא ממוצע מפסיק, שהרי אפשר גם
 בלי ממוצע, ואני עושה שיהיה ממוצע אבל
 אין בעיה איתו], כיון שזה עצמות
 ומהות עצמו כפי שהשרה את
 עצמו בתוך גוף ("עצומ"ה אליין,
 ווי ער האט זיך אריינגעשטעלט
 אין א גוף"). ועל דרך מאמר הזוהר**

לא היה רבי, אבל למה אח"כ הוא כן נהיה צריך?

צריך רבי כדי להגיד שכולא חד

לפני כמה זמן דיברנו כאן על רבי חנינא בן דוסא (בב"ק נ). שאמרו לו שהבת של נחוניא חופר שיחין נפלה לבור והוא אמר להם שהכל בסדר, וכשראו שהיא באמת עלתה מהבור שאלו אותו "נביא אתה?" והוא אמר להם "לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא כך אמרתי: דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו זרעו?", ומיד לאחר מכן הגמרא שם אומרת "אמר רבי אחא: אף על פי כן מת בנו בצמא". השיטה מקובצת שם שואל למה הסברא של ר' חנינא לא פעלה גם על הבן? הוא אומר תירוץ חזק שכל חסיד היה אומר, שפשוט כשרבי חנינא בן דוסא אמר את זה זה פעל, נכון שזה פועל בגלל העניין, אבל צריך משהו שיגיד את זה, אף שהסברא הזאת נכונה והקב"ה יודע את הסברא – זה לא פועל, זה פועל בגלל שהצדיק אומר את זה. אז אני מתחיל לענות: בסוף צריך רבי שיגיד את זה כדי שזה יתחיל לעבוד. נגיד כך: אם אני הייתי אומר את זה לבד – זה לא היה פועל על אף אחד, אפילו על עצמי... צריך שהרבי יגיד את כל זה כדי שיהיה לזה משמעות, עכשיו זה קצת קשה.

טוב, אז עד כאן החריפות של הרבי. מכאן הרב יצחק מחריף את הדברים יותר ויותר. מקווה שה' יעזור לנו...

ב.

ידועה אמרתו של הר"ה צ' ר"ה מפאריטש זצ"ל, שמי שטרם

שבכל מקום שאהיה – "לבני אני צריך".

הרבי נמצא אתנו ושומע אותנו [ממש]. בספר חסידים מובא שרבינו הקדוש (לאחר הסתלקותו) היה בא לביתו כל ערב שבת בין השמשות בבגדי שבת, קידש על היין ופטר את הרבים [למה הוא מביא את זה? כי פה רואים שזה לא דרושים, אלא בפועל ממש, הוא פוטר את הרבים]. פעם הגיע חסיד לרבי (הריי"צ זי"ע) ממרחקים ובקשו שיאמר בפניו חסידות. ענהו הרבי שחסידות הינו אומר בשבת. אמר החסיד שכאשר הוא בא לרבי אצלו שבת – והרבי אמר חסידות. גם עתה, ע"י התקשרות כדבעי, בכל יום ובכל עת יכול להיות אצל כל או"א שבת, ורבי בא, מקדש ופוטר את הרבים. ז.א. שפועל בהם כאלו קידשו בעצמם, ועוד יותר, כאלו קידשו עם כוונותיו הוא, ובמילא בקדושתו הוא.

עד כאן שיחת הרבי, שיחה עסיסית שצריך להבין מה עניינה. צריך להבין כאן שני עניינים: א. מה רוצים. ב. האם 'הצר שווה בנזק המלך' – הדברים כאן כל כך מקוממים ומעוררים התנגדות, ולמה זה כדאי. [שאלה: אפשר להקשות עוד, למה צריך רבי חי אם יש כל כך הרבה רבנים שכבר נפטרו?] עוד קושיא, קושיה מצוינת, נגיד כך: כשהוא אמר את זה באמת הוא עוד

שנמשך (גם מקדמת דנא, שהרי העצם הוא למעלה מהזמן) כ"גבול", דהיינו מדתו של רבי אמיתי: "בלי גבול בגבול" כנ"ל. והוא ע"ד "ידעתי – הייתי", "ידעתי" היינו ענין ההרגש הפנימי והעצמי שעל ידו עולה להיות "הייתי".

להגיד את מי שאתה ולא לחקות את מה שכתוב

איך הרב יצחק מסתכל? יש משהו שאתה לא יכול לעשות אותו בגלל שכתוב, אלא אתה חייב לעשות אותו בגלל שזה מי שאתה. אם יש לך 'הרגש' – אתה שם, ואם אין לך הרגש, אתה רק עושה חיקוי (כמו שהרבי אמר שצועקים 'עד מתי' רק מפני הציווי), כך גם כאן, להגיד שאני "חד" עם הרבי זה לא משהו שאפשר לקרוא בספר ולהגיד שכיון שזה כתוב זה כך, אלא צריך 'הרגש' בענין. אם אין לך 'הרגש' אין מה להתווכח, זה לא יעזור, גם אם אנצח בויכוח, יצא מזה שלא הבנת כלום, כי אם 'שכנעת' זה אומר שזה לא אתה, רק כפיה של השכל, ולכן אין בזה שום טעם.

לכאור' אם כן למה כעת זה כבר כן כתוב? התשובה היא שאם יש מישהו שרוצה להגיד את זה גם בלי שזה כתוב, הוא אכן מרגיש כך, אבל סותמים לו את הפה, אז מכאן אפשר לתת סיוע לכך שאפשר להגיד את זה. אבל עדיין אם יבוא מי שיאמר את זה רק בגלל שזה כתוב כאן – זה לא טוב.

אכן, גם לפי ההסבר הזה, זה נשאר מאד רגיש, כי אם מי שרצה לומר כך לא

זכה לאור החסידות הריהו בבחינת "גבול" [עוד שפיץ]. חסיד הוא בחינת "בלי גבול" [דוגמה לכך אפשר לראות בכל האמור כאן, אין גבולות...], ואילו רבי הוא בחינת "בלי גבול בגבול". בשנת האבלות על חותנו כ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע, היה הרבי שליט"א בבחינת "חסיד" (מובהק של חותנו הקדוש) בפועל (שהרי בכח, ובעצם, נועד הוא להיות רבי מעודו), המתעלה לדרגת "רבי" (שהרי לא קבל את כתר הנשיאות בפועל עד "לשנה הבאה", וכידוע הספורים בזה ואכ"מ. גם לאחר מכן נשאר הרבי שליט"א בבחינת "חסיד" אמיתי של חותנו הקדוש, ועל דרך שנתבאר בשיחה לעיל, שחסיד ורבי נעשים "כולא חד" ממש. וכך הוא כל ענין נשיאותו של כ"ק אדמו"ר שליט"א כנודע). והנה בסוד "עלית העולמות" (לעתיד לבא, אך ידוע שכל הענינים שלעתיד, קיימים גם עתה אצל יחיד סגולה), המסור בפי חסידים, כאשר "חסיד" עולה לדרגת "רבי", אזי "רבי" נכלל בעצמות השי"ת ממש (ואזי לאינם חסידים עליה לדרגת חסידים [עוד שפיץ]). ממילא מובן, שכאשר הרבי שליט"א עלה מבחינת "חסיד" לבחינת "רבי" בפועל, ראה (ב"הרגש" פנימי ועצמי, כבדבריו הקדושים הנ"ל) את בחינת ה"בלי גבול" האמיתי שאליו עלה הרבי הקודם ואיך

אני אגיד ש'גבול' שייך ל"אילו ידעתי הייתי" ובלי גבול שייך ל"ידעתי הייתי".

אבל כאן הרב יצחק אומר שבלי גבול זו מדרגה של כל חסיד. מי שלא למד חסידות וחושב שבכלל לא טוב ללמוד חסידות, לא טוב לחשוב ש"אין עוד מלבדו" שהכל אלוקות – אז באמת הוא גבול. יש את העולם, יש עד איפה הוא מגיע, ויש את הקב"ה. "אלו ידעתי הייתי" – אני לא יודע, ולכן אני לא הוא. זו המחשבה בלי חסידות. לעומת זאת כל אחד שלומד חסידות יודע שכתוב בתורה "אתה הוראית לדעת כי הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו" ואוהבים להגיד את זה, מה הבעיה? הבעיה היא שזה מאוד מעצבן את מי שהוא בעל גבול, כי בהסתכלות הזאת אתה עושה מהכל הפך ועוד תבוא להזכיר דברי תורה במקומות המטונפים, כמו שהקשו. אך החסידים עונים שזו כלל לא קושיה, זאת אומרת שלהגיד "ידעתי הייתי" זה הדבר הכי פשוט. זה נקרא "בלי גבול".

אבל הרב יצחק אומר שזה לא מספיק, כדי להיות חסיד מתוקן אתה צריך להיות "בלי גבול בגבול", החסיד הוא רק "בלי גבול", ולהיות רק "בלי גבול" זה לא "בלי גבול אמיתי" (שימו לב שהוא כותב פה "בחינת 'בלי גבול' האמיתי", למה הוא הוא מוסיף פה את המילה "האמיתי", זה נשמע מצחיק לדקדק כ"כ אבל זה ברור שזה מה שהוא התכוון פה, אחרת המשפט לא מסתדר). יש שני סוגים של ב"בלי גבול", "בלי גבול" של חסיד הוא סותר את הגבול, אבל ה"בלי גבול" של רבי מסתדר

היה יכול עד שקיבל את הסיוע מהרבי אז איך הרבי בעצמו אמר זאת בלי שזה היה כתוב לפניו? הדרא קושיה לדוכתא, התיירון הוא שהוא אמר זאת כי הוא כבר לא התאפק. למה אנחנו קוראים את זה? לפעמים אי אפשר להתאפק. גם אני, התאפקתי הרבה לא ללמד את המאמר, בקשו הרבה פעמים, בסוף לא מתאפקים...

עד כאן זו נקודה אחת חשובה פה, איך הרב יצחק למד את מה שכתוב בשיחה של הרבי, שהסיבה ש'ההרגש' של הרבי לא כתוב בחסידות היא מפני שזו לא תובנה העולה מלימוד מאמר, אלא זה משהו שצריך להיות קשור לעצם שלך.

רבי בשביל הגבול

אבל יש פה עוד נקודה חשובה, שבעצם הוא רוצה להגיד משהו שקשור למשהו ששאלנו. שאלנו שכתוב שישאל וקוב"ה כולא חד שייך בכל יהודי לא דווקא אצל רבי וחסידים, מה שהרב יצחק מסביר כאן שבאמת זה כך, זה לא ענייין של רבי וחסידים – אצל כל יהודי מתקיים "ידעתי הייתי". אז למה צריך שיהיה רבי וחסידים? הוא אומר – וזו הסתכלות יחודית של הרב יצחק שתלוה אותנו לאורך כל המאמר (לא חושב שיש עוד מישהו שיקרא כך את השיחה של הרבי, אבל זה מאוד מאוד חשוב) – איפה יותר שייך לומר "ידעתי הייתי" בבלי גבול או בגבול? ננסה רק לעשות את המשוואה עוד בלי להבין כל כך את המושגים, כמו שנתנים לילדים למתוח קו בין מושגים מקבילים, איפה אם כן זה שייך יותר? באופן פשוט

גם הגבול וגם הבלי גבול. יוצא שבשביל מה חסיד צריך רבי? לא בשביל להיות קשור לקב"ה, לקב"ה הוא קשור בפשטות, הקשר עם הרבי הוא בשביל להיות קשור למציאות, לכלול גם את הגבול.

אם ניקח את אהרן הכהן – יש לו שני בנים חסידים, ושני בנים יותר בנחת. שני הבנים הראשונים "בסדר, בלי גבול". מה הקב"ה אומר עליהם? "בקרובי אקדש", ומסבירים חז"ל שמשה אומר בכך שהם גדולים ממנו ומאהרן. למה? כי הם באמת בלי גבול, ומשה ואהרן הם בלי גבול בגבול. אבל באמת באמת ה"בלי גבול" של משה רבינו הוא יותר גדול מה"בלי גבול" שלהם. כמובן שהדרך הפשוטה היא לא להתנהג כמותם, אבל מצד התודעה הפשוטה של חסיד הוא אמור להיות יותר דומה לנדב ואביהוא (בלי גבול) מאשר לאלעזר ואיתמר (גבול). וכדי שהוא באמת לא יהיה כזה הוא צריך את משה רבינו, כלומר שהוא צריך להיות בגבול.

ממילא אם אני שם לב איך הרב יצחק קורא את השיחה הזאת אני רואה שהוא עושה פה מהפך, יש פה חידוש. חסיד קשור לקב"ה לגמרי בפשטות, הוא לא צריך שום ממוצע. אבל אני רוצה שיהיה ממוצע. למה אני רוצה ממוצע? כי אני לא רוצה להיות רק בלי גבול, אני רוצה להיות גם בגבול. [שאלה: למה לא פשוט להביא מתנגד לידך?] תשובה: כי אז או שהגבול יגביל את הבלי גבול, או שהבלי גבול יפרק את הגבול, יפרוץ את הגבולות. כדי שיהיה גם זה וגם זה צריך את הרבי.

זו נקודת מוצא מאוד חשובה שתעזור לקרוא את כל מה שכתוב כאן, לשים לב שהוא קורא זאת הפוך מאיך שאנחנו קוראים את השיחה באופן פשוט. אם נקרא את השיחה בפשטות נחשוב שחסיד לא יכול להיות מצד עצמו במקום של "ידעתיו הייתי", במקום של "חד" עם הקב"ה, והרבי עוזר לו, אורייתא עוזרת לו וכדו'. אבל הוא אומר שצריך לקרוא הפוך, ממש הפוך, בשביל להיות "חד" עם הקב"ה לא צריך רבי. אתה חלק אלוך ממעל. צריך רבי כי אני רוצה שבסוף הבלי גבול יכנס לתוך המציאות, לתוך ההגבלה. ככה אני רואה את המעלה שיש בזה שאני שם לי רבי.

גם סתם בחוש הכי פשוט, כשאני שם לי רבי אני שם לי גבול, אני יכול להיות בדבקות בקב"ה, אבל בסוף אם יש לי רבי אני בקבלת עול. אני זוכר שאצל הרב יצחק היו כל מיני אימרות שקשורות לזה, כמו למשל על אמירת כל התהלים בשבת מברכין, שהוא עושה זאת מתוך קבלת עול. מצד עצמו הוא היה רוצה לעשות דברים אחרים, אבל מה לעשות שכך הרבי רוצה.

[שאלה: לפי זה למה הרבי הוא ממוצע?] תשובה: כי הוא רוצה להיות קשור לקב"ה דווקא דרך ההוראות של הרבי והמחויבות אליו. להיות קשור לקב"ה דווקא דרך הדברים האלו זה כאילו להגיד שזה ממוצע.

[שאלה: יש תורה, למה צריך משהו נוסף? סתם כך הייתי רוצה לעשות משהו והתורה אמרה לי לא לעשות את זה ודווקא כן את זה] תשובה: מי שיכול אדרבה, הוא

התורה (וזה פשוט אצל כולם, רק לא אומרים את זה כמו שאנחנו אומרים את זה, אבל ככה זה בנוי בפועל), זה שהתלמיד חכם מייצג את נותן התורה יותר מאשר התורה מייצגת את נותן התורה.

נגיד זאת בעוד צורה, אני לא אומר שום דבר חריף, אבל נאמר כאילו בחריפות כדי לתפוס: זה כמו ההבדל בין מה שאמרו הקראים לבין מה שאמרו חז"ל. הקראים אמרו "מה שכתוב בתורה", וחז"ל אמרו "מה שאנחנו אומרים". מה זה התורה? מה שאנחנו אומרים או מה שכתוב בתורה? כל אחד מאיתנו יודע שהתורה היא מה שאנחנו החלטנו ולא מה שכתוב בתורה, זה פשוט, זה מה שכתוב פה. שהתורה היא דבר חי, איך היא נהיית חיה? בגלל שהתורה היא התלמידי חכמים ולא התורה, מה שהם מחליטים זה התורה ולא הפוך.

אפילו בנגלה זה כך, זה פשוט שזה כך. עצם העובדה שבכלל יש מחלוקת בתורה מבטאת את הנקודה הזו. פעם הגיעו לאבא שלי יהודים שבכלל לא מכירים יהדות, הם פתאום שמעו שיש דבר כזה בתורה קושיות, שבתורה כתוב משהו ואנחנו מקשים על זה קושיא. הם לא הבינו איך זה יכול להיות, אם התורה היא משהו אלקי איך זה שאתה מקשה קושיות. הם חשבו שאין דבר כזה ביהדות שמקשים קושיה – אתה עושה מה שאומרים, הרבנים אומרים מה שאלקים אמר להם וזהו, ככה זה עובד. אבא שלי היה מופתע עד כמה שהדברים הפוכים כל כך מהתפיסה שלהם. אין תרבות כל כך מפותחת בענייני קושיות ותיורצים כמו תורה שבעל פה, אין דבר

מתקשר ישירות במשה רבינו, לא הולך כמו נדב ואביהוא, ברוך ה', מצויין. רק שבדרך כלל הבעיה היא הפוכה, שאתה לא כ"כ נדב ואביהו, אתה הולך רק על הגבול ולא על הבלי גבול, כי ממילא אתה מוכוון על התורה. כשאתה תלך על הבלי גבול אתה תראה שאתה פתאום תרגיש שאתה לא יכול ללכת על התורה, אתה הולך על הקב"ה ולא על התורה, ללכת כ"כ חזק על הקב"ה עד שאתה אומר שהקב"ה כאילו לא מחויב לתורה.

כל העניין הזה של תשובה, כתוב שהתורה לא אומרת שהחוטא יכול לעשות תשובה ["יביא קרבן ויתכפר לו"], התורה אומרת שזה אסור והקב"ה אומר שאפשר לעשות תשובה. [אבל בתורה כתוב שיש תשובה?] הגמרא אומרת אבל הפוך ממה שאתה אומר [אני מכיר את הגמרא ועל זה אני שואל] אז אני מסביר שזה בגלל שבאמת אין דבר כזה, בסופו של דבר תורה היא אומרת משהו, והקב"ה הוא מעל זה, אז ממילא אם אתה באמת הולך על הקב"ה אז בסופו של דבר זה שובר את הכל. כדי שהתורה תהיה אלקית, בשביל זה צריך שיהיה משה רבינו. כלומר שהקב"ה הצטמצם לתוך הרבי, לתוך הצדיק. אם זה לא ככה אז אתה לומד תורה כמו הגבול אתה אומר "גם זה כתוב, וגם זה כתוב וכו'" ובסוף האינסופיות של הקב"ה נעלמת ומוגבלת למה שכתוב.

מה זה התורה עצמה? אם מישהו לומד את התורה כמו שאתה מצייר שכאילו יש דבר כזה תורה בלי הציור הזה, זה לא ציור נכון של התורה, הציור הפשוט של

שמדובר על מלאך שהוא בזמן השליחות שלו, שאז הוא כמו הקב"ה בעצמו כמו שהרמב"ן אומר וכמו שהרבי ציטט בשיחה. עכשיו הוא אומר אני רוצה להסתכל על הרבי כאילו הוא בשליחות שלו, כאשר הוא אומר משהו אני רוצה להסתכל שהקב"ה נמצא בתוך זה לגמרי, ואני מחוייב לזה כאילו עכשיו הקב"ה אומר אותם במעמד הר סיני. זה נקרא לעשות ממוצע. זה לא ממוצע כדי להגיע לקב"ה, לשם כך לא צריך ממוצעים, אלא זה ממוצע כדי שהקב"ה יגיע למטה.

כזה, ועל כל הקושיות והתירוצים הקב"ה חתום, הכל זה הקב"ה אומר – על הכל אומרים ברכת התורה. למה? כי אנחנו אומרים שאנחנו קשורים ל"נותן התורה", ולא רק מקבלים את התורה. אנחנו מקבלים את התורה באופן שאנחנו בעלי בתים עליה. זה נקרא תורה באמת, בלשון הגמרא זה נקרא "משה שפיר קא אמרת", כל אחד הוא משה רבינו. זה ברור שככה התורה שבעל פה עובדת, אי אפשר ללמוד גמרא בלי לחשוב ככה.

מה זה התורה עצמה? אם מישהו לומד את התורה כמו שאתה מצייר שכאילו יש דבר כזה תורה בלי הציור הזה, זה לא ציור נכון של התורה, הציור הפשוט של התורה (וזה פשוט אצל כולם, רק לא אומרים את זה כמו שאנחנו אומרים את זה, אבל ככה זה בנוי בפועל), זה שהתלמיד חכם מייצג את נותן התורה יותר מאשר התורה מייצגת את נותן התורה.

אני רוצה לסיים בנקודה הזו שהרב יצחק הופך את השיחה של הרבי, קורא אותה הפוך מאיך שהייתי קורא אותה. זה גם ממתיק את החרירות, וזה גם עוזר לו להיות יותר שפיצי. כי הוא בא ואומר שחסידיהם הם בלי גבול והם קשורים לקב"ה לגמרי לגמרי, וזו יהדות בפשטות. החידוש הגדול פה הוא בכלל לא זה, זה לא החידוש. החידוש הגדול הוא כמו שכתוב בחז"ל "אם דומה עליך רבך כמלאך ה' צבקות בקש תורה מפיהו ואם לאו אל תבקש". אפשר לחשוב שהכוונה למלאך ה' צבקות בזמן שהוא משבח את ה', ואפשר לחשוב

להסתכל בעין טובה

שני סיפורים חסידיים מלמדים אותנו את נקודת המבט הנכונה על הזולת. לשים לב לגודל הנשמה, אך גם להיות רגיש לחסרונות. על יהודי להסתכל בעין ימין, ועל ענייני העולם הזה בעין שמאל. ועל כל הרעיונות הללו אנו מתבוננים בהקשר לעולם הייעוץ הנפשי, ובהקשר ל'ענייני דיומא' – עשרה בטבת.

מכאן, מה אתה רוצה פה בחדר? הלך ר' אורי בפחי-נפש, עיף ויגע מעמל הדרך, ונכנס לבית המדרש.

כשנפטר הגביר מבית הצדיק, הלך הצדיק לחפש את האורה היקר, ר' אורי ומצאהו בבית מדרשו. אמר לו הצדיק: "אף אני, אחי, ידעתי את אשר ידעת. אבל התדע למה זה שלח אותך רבך הקדוש לכאן? למען תדע, כי האיש אשר אין אהבת ישראל תקועה בלבו כל כך, עד שאפילו רואה הוא באחד שעבר עבירה גדולה, יהיה אוהב אותו אהבה רבה – האיש ההוא לא הגיע לחצי העבודה בעבודת השי"ת, שכן אם תקרב אותו יעשה בלי ספק תשובה שלמה, אם אינו רשע שאתה מכיר בו שעובר להכעיס".

החריש ר' אורי, והבין גדולת הצדיק ומדרגתו, וישב אצלו ימים רבים.

ר' אורי מסטרליסק היה צדיק מאוד מיוחד. היה לו גם כינוי "השרף" בגלל שהיה בהתלהבות קודש. לא רק הוא, גם

סיפור ראשון – אהבה רבה

על אף החסרונות

הצדיק ר' אורי מסטרליסק הנקרא בשם "השרף", היה תלמידו של הרב הקדוש ר' שלמה מקרלין. קודם פטירתו של הרב מקרלין אמר לתלמידיו שיסתופפו בצלו של הצדיק ר' מרדכי מניסכין. קם ר' אורי והלך ברגל לניסכין.

כשנכנס לחדר שבו קיבל הצדיק את פני האורחים ראה שם גביר אחד, שבא להתייעץ עם הרבי בענייני מסחרו ולקבל ברכתו, והצדיק קיבלו בסבר פנים יפות, כדרכו בקודש לקבל כן כל אדם, כי עבודתו הגדולה היתה באהבת ישראל.

הביט ר' אורי בפני הגביר והכיר בו כי לפני זמן לא רב עבר עבירה חמורה ר"ל. נצטער ר' אורי מאוד, והשתומם במחשבותיו על הצדיק. והצדיק שהרגיש במחשבותיו של ר' אורי, ניגש אליו ואמר לו: "לך מהר

ר' מרדכי מסביר לר' אורי – 'למה ר' שלמה מקרלין שלח אותך אלי'?

ר' מרדכי נתן לו מוסר. הוא הסביר לו שלראות את החיסרון אצל השני זה אומר שיש לך איזה רגישות. זה מפריע לך שדברים לא טובים קורים במציאות. זה נחמד, טוב שאתה רגיש לדברים לא טובים שקורים, בין אם הם אצלך ולכן אתה לא עושה דברים לא טובים, ובין אם זה אצל אחרים.

ובכל זאת, כל זה פחות מחצי עבודה. להיות רגיש כך שמיד תזהה את הדברים הלא טובים ותסלוד מהם – זה פחות מחצי עבודה.

אם אני לא מרגיש את הרע של השני בכלל – הוא לא מפריע לי – לא התחלתי לעבוד. ואם אני מרגיש את הרע – עשיתי פחות מחצי עבודה. אם אני רוצה לעשות עבודה שלמה, אני צריך שיהיה לי אהבת ישראל גדולה אליו למרות שהוא רואה שהוא מאוד מקולקל.

לבסוף ר' אורי נדבק בר' מרדכי מניסכיו.

סיפור שני – עין ימין ועין שמאל

באחת משיחותיו של אדמו"ר הרי"צ ז"ל מליובאוויטש במסיבת שמחת תורה סיפר למסובים:

כשהייתי ילד בן ארבע שנים שאלתי מאבא (הוא אדמו"ר הרשב"ב ז"ל) "למה נברא האדם

רבו ר' שלמה מקרלין היה כזה, והוא גם היה גורם להתלהבות עצומה אצל כל שומעי לקחו. יש הרבה סיפורים על גודל ההתלהבות שהייתה להם.

דרכי העבודה של ר' שלמה מקרלין ושל ר' מרדכי מניסכיו היו קצת דומות: ללכת על אמונה פשוטה בכל התוקף.

ר' אורי הצטער שר' מרדכי מניסכיו מדבר עם הגביר באהבה וקרבה כזאת, והניח שכנראה הצדיק לא רואה את האיש הזה כמו שצריך. הוא טועה בו. ככה הוא חושב. ר' אורי הגיע מר' שלמה מקרלין. הוא היה צדיק גדול בפני עצמו וברוח הקודש היה יכול לראות לא רק את הקנקן אלא גם את מה שיש בו והוא הכיר בו שהוא עשה עבירה. והנה הוא רואה שהצדיק מדבר אתו כאילו לא קרה דבר וקשה לו עם זה.

ר' מרדכי מניסכיו זורק מחדרו את ר' אורי שלימים ייקרא השרף ואומר לו תלך.

ר' אורי הלך כל הדרך ברגל לניסכיו. למה הלך ברגל? כי הוא הולך לקבל עליו רבי חדש אז הוא הלך עם קבלת עול גדולה, ציפייה גדולה ודריכות מאוד גדולה. הוא מגיע לר' מרדכי מניסכיו. לכאורה הוא עבד על עצמו מאוד קשה – גם להיות עם קבלת עול גדולה ללכת ברגל, גם עם כל הציפייה והתלהבות להתקשרות חדשה לרבי החדש, ומה שקורה זה שהרבי זורק אותו מהחדר.

ר' מרדכי מניסכיו הכיר בר' אורי שהוא גדול מאוד. הוא קורא לו 'אחי', הוא אומר לו 'גם אני ידעתי את מה שאתה ידעת'.

בשתי עיניים ובפה אחד וחותרם
אחד?"

שאלני אבא, "האם אתה
יודע אלף בית?" "השבתי "הן".
שאלני אבא שוב, "האם אתה יודע
שיש שין ויש סין? מהו החילוק
ביניהם?"

והשבתי, "בשין הנקודה היא בצד
ימין ובסין בצד שמאל".
אמר לי אבא, "לכן הם שתי
העיניים, יש דברים שצריך להביט
עליהם בעין הימנית ויש דברים
שצריך לראותם בעין השמאלית.
על אדם מישראל צריכים להביט
תמיד בעין הימנית ועל סוכריה
וצעצוע בעין השמאלית".

"מאותה שעה" סיים הרבי,
"גשתרש בלבי הכלל שעל כל
יהודי יהיה מי שיהיה ויהא איך
שיהיה צריכים להביט תמיד בעין
יפה".

לפעמים מביאים את הסיפור,
ומסבירים שעל עצמי אני צריך להסתכל
בעין שמאלית. אבל פה מובא שעל סוכריה
וצעצוע אני צריך להסתכל בעין שמאלית,
ועל יהודי אני מסתכל בעין ימנית.

התבוננות בשני הסיפורים

אלו שני סיפורים שהרב זווין מביא
על הפסוק "לא הביט אוון ביעקב". בשניהם
הרעיון זהה: כשאני מסתכל על יהודי – אני
צריך להסתכל בעין ימנית.

בסיפור השני נראה כאילו האדם
בכלל לא רואה שום דבר רע, אלא הוא
מסתכל רק בעין ימנית. ואילו בסיפור
הראשון נראה שאתה צריך להיות גם רגיש
כדי לשים לב מה רע ומה טוב, חייב להיות
עם רגישות כזאת, ואחר כך אתה צריך ללכת
באהבת ישראל גדולה על הקשר עם היהודי.

לפני שאנחנו מרחיבים בדיבור על
הסיפורים, אני רוצה לקשור את הדברים
לעולם הייעוץ:

כדי לייעץ צריך להבין את המציאות
טוב, ולהבין את המציאות טוב הכוונה
לכאורה להיות רגיש ולשים לב לכל
הקלקולים שיש. כאשר שמים לב לכל
הקלקולים שיש, זה אומר שמנתחים יפה
את המציאות. כך המייעץ יודע לקלוט מיד
כל דבר כמו שצריך, ולתת לו את המשקל
הנכון, את הפרפורציה הנכונה.

אמנם, צריך להבין מה המשמעות
בייעוץ להסתכל בעין הימנית.

באופן פשוט הניתוח של המייעץ
צריך להיות מובחן מאוד, להבחין בכל
פרט, וזה העיקר. כאשר מבינים את הבעיה,
ממילא אפשר לטפל בה.

אבל פה בסיפור אנחנו רואים שזה
בכלל לא ככה. מה העיקר? העיקר פה קצת
תלוי בשני הסיפורים, ואני רוצה לדון
בשניהם – הנקודה היא שאני יוכל לראות
את הנשמה של היהודי מבעד לכל החטאים
שיש.

הדבר דומה למה שסיפרנו על
הבעש"ט. אצל הבעש"ט ראינו בסיפורים

התעוררות משיחית שהייתה בזמנו. זו תופעה, הרבה אנשים נכנסים לזה.

לראות את החסרונות שבאדם כזה מאוד קל, יש המון חסרונות במישהו כזה. מסתמא משהו משובש אצלו... אבל אפשר להסתכל עליו גם הפוך לגמרי.

נגיד שמישהו בא, ואומר לי שהוא המשיח. אם יש לי אהבת ישראל גדולה, מיד כאשר הוא אומר לי שהוא המשיח – ישר אני מתלהב. כי הוא אחד שרוצה להרגיש שהכול טוב, הוא רוצה להרגיש שהוא יכול לעשות שהכול יהיה טוב. הוא רוצה להרגיש בן של ה'.

מה אני עושה כאן? אני רוצה לקחת את הסיטואציה בסיפור של ייעוץ שאנחנו נפגשים איתו, ולהשוות אותה לסיטואציה בסיפור החסידי שסיפרנו. בסיפור מדובר על מישהו שעובר עבירה, אבל כאשר בא אלינו בן אדם לייעוץ אנחנו לא יודעים מה הוא עבר בדרך כלל, אנחנו לא יכולים לדעת אלא אם כן הוא יספר².

לכן אני לוקח מציאות שכן קשורה אלינו קצת. בא יהודי שמאוד בולטות אצלו הבעיות. הוא אומר שהוא המשיח, וזה אומר שיש לו בעיות גדולות. מסתמא יש גם המון בעיות שנוצרו דווקא מכיון שהוא חושב שהוא המשיח. על חשבון זה שהוא המשיח הוא בטח כבר עשה הרבה טעויות

שהוא יכול לראות את הנקודה הטובה שממנה צומחת הבעיה, כמו עם היהודי שגנב מהחבר שלו³. כשהוא גונב מחבירו, הבעש"ט רואה איך שהוא רוצה להחזיר. באופן פשוט אני רואה את היהודי איך שהוא רוצה לממש את הגניבה, אבל הבעש"ט חדר פנימה לראות שמה שהוא רוצה באמת זה להחזיר את הגניבה.

שם בסיפור רואים זאת באופן מאוד מפורט, הבעש"ט מזהה ממש. פה אנחנו מדברים על כך כעבודה כללית. העבודה הכללית של האדם צריכה להיות שתהיה לו אהבת ישראל מאוד מאוד גדולה, שהוא יוכל לראות את האור יקרות שיש בנשמה שעומדת מולו. על אף שאני יודע על האדם שעומד מולי שהוא עשה עבירות (באופן כללי, גם אם אני לא יודע בדיוק לזהות), זה חלש אצלי ביחס לאהבת ישראל שיש לי לגדול הנשמה שאני מרגיש שאני נפגש איתה.

ניתן דוגמא: לפעמים מגיעים אנשים שבטוחים שהם המשיח, או משהו בסגנון הזה. כאשר אני מסתכל על אדם כזה ברור לי שיש לו המון בעיות אם הוא חושב שהוא המשיח. אז יש הרבה דרכים לטפל בבעיה כזאת, שנפוצה קצת בעם ישראל. יכול להיות שבדורות הללו היא נפוצה יותר, אני לא יודע. אולי ככל שהמשיח מתקרב יש יותר את הבעיה הזו. אבל כבר הרמב"ם כתב אגרת שלמה על מישהו שהתחזה להיות משיח. הרמב"ם כותב שם על

² מה גם שעבירות הם פחות העניין של ייעוץ נפשי באופן פשוט. עבירה זה בין אדם למקום, ולא מה שמתחולל בין אדם לעצמו.

³ ראה סיפורי חסידים-תורה, סיפור 190.

בחיים. כנראה להרבה אנשים יש שברון לב מהמשיחיות שלו.

אבל בתוך כל זה אני רואה משהו מאוד יקר. אם מה שאני רואה כבעייתי הוא יותר חזק ממה שאני רואה כנשמה יהודית מתלהבת, רוצה רק טוב. הוא רואה את עצמו כתקוות האנושות, תפארת הבריא. היהודי הזה רואה את עצמו כגולת הכותרת של הבריא. אם אני לא כלילי בהתלהבות הזאת זאת אומרת שהאהבת ישראל שלי פגומה. אני צריך להרגיש שאהבת ישראל שלי היא העיקר. היא אמנם צריכה ריסון קצת בשביל להתייחס אליו באמת, אני לא מתעלם מכך שיש לו בעיות. אבל אהבת ישראל שלי צריכה להיות הרבה יותר גדולה. האהבה אליו וההתלהבות ממנו צריכה להיות הרבה יותר גדולה מאשר הבעיה.

לא במקרה אותו אדם חושב ככה על עצמו, הוא באמת מועמד טוב. כל יהודי הוא חלק אלוך ממעל ממש. זה בוער בתוכו. בוער בתוכו להרגיש שה' רואה אותו ושמה בו. בוער בתוכו לחשוב שיש תקווה לעולם. גם אם כל העולם מסביבו נפול וכל המציאות עוינת. בתוכו הוא מרגיש שיש משהו מאוד טוב.

מאיפה נובעת המחשבה שלו על עצמו כמשיח? היה לו הרבה דברים קשים בחיים. הוא מרגיש שבפנים הוא רוצה משהו מאוד מאוד טוב, ומבחוץ הכול עוין. הוא מרגיש שאם כולם היו ממש כמו שהוא בפנים – הכול היה בסדר. ולכן הוא רואה את עצמו כמשיח.

אם אתה רואה את העומק הזה – אתה רואה את גודל נשמתו, את גודל הבעירה שיש בתוכו שיהיה טוב, ואת גודל התשוקה שיש בו שה' ישמח בו. אז קודם כל אתה מתלהב, ואחר כך אתה רואה בעיות.

מה הכוונה שאחר כך אתה רואה בעיות?

אתה רואה שהוא לא מצליח להתממש טוב במציאות. הרבה פעמים מרוב שהוא מרגיש שכל המציאות עוינת, והוא היחיד שטוב, רק בתוכו הוא מרגיש שיש כנות אמיתית ורצון אמיתי שיהיה טוב. הוא מזהה את זה רק בתוכו בפנים, ולכן הרבה פעמים הוא לא מתחשב בסביבה. הוא מרגיש שהסביבה היא לא טובה, והטוב הוא רק מה שהוא מחזיק בפנים חזק חזק.

כעת התפקיד שלך הוא להסביר לו שדווקא הנקודה הזאת שהוא רוצה להיות התקווה של העולם והטוב של העולם לפעמים רומסת כאשר היא נכנסת לתוך המציאות. ממילא הוא צריך להתחשב בעוד אנשים, הוא צריך להיזהר שזה לא ירמוס אותם.

המייץ מתייחס לקלקולים שיש, לעיוותים שנוצרים במציאות. אבל העיוותים שיש נובעים מכך שהוא מרגיש שבפנים יש לו נשמה יהודית יקרה מאוד.

בסיפור שלנו, ה'שרף' למד שאהבת ישראל צריכה להיות מספיק בוערת, מספיק

חזקה, בשביל שהוא לא יראה את הקלקולים בצורה כל כך בולטת³.

עכשיו נתבונן קצת בסיפור השני שסיפרנו:

הסיפור השני אומר שאני צריך להסתכל בעין ימנית על יהודי אחר, ובעין שמאלית על סוכריה. מה הכוונה להסתכל בעין שמאלית על סוכריה?

הייתי יכול להגיד שבעין ימנית צריך להסתכל על השני, ובעין שמאלית על עצמי. אבל פה יש משהו אחר: בעין שמאלית צריך להסתכל על צעצוע או על סוכריה.

כאשר אני מסתכל בעין ימנית על יהודי, הכוונה שאני רואה שאני רוצה להיות אתו בחסד, וגם אני רואה אותו שהוא חסד ושהוא מעורר בי את החסד שבי.

להסתכל בעין שמאלית על צעצוע הכוונה שאני שם לב שהצעצוע מוליד אצלי משהו מהשמאל ולא מהימין. אני שם לב שהצעצוע והסוכריה לא מולידים אצלי חסד אלא אגואיזם. זה נקרא להסתכל בעין שמאל.

כאשר אני רואה יהודי, זה מעורר אותי להסתכל על כך שיהודים אוהבים אחד את השני. הם מעוררים את החסד, את הימין. כאשר אני רואה יהודי אני רואה קשר נחמד בין נשמות. ואילו כאשר אני רואה

איזושהי תאוה אני רואה שמאל, משהו שמעורר אצלי אגואיזם.

כאשר אני רואה יהודי, אני רואה את הנשמה שמצד עצמה היא מאירה מאוד מאוד טוב. כמו שאמרנו קודם, כאשר אני רואה משהו שמחשיב את עצמו למשיח, אני רואה משהו שבפנים מרגיש שהוא יכול להיות התקווה של כל העולם, מרוב טוב הלב שהוא מרגיש בתוך עצמו.

זה ההבדל בין עין ימין לעין שמאל. אני צריך כל פעם לחשוב מה מעורר את הנפש שלי להיות עם חסד, ומה מעורר אצלי את הרצון לקבל. צריך לשים לב שנשמות של יהודים תמיד אמורים לעורר אצלי את הרצון לתת, את הרצון להיות אנשי חסד, וכל התאוות בעולם תמיד מעוררות אצלי את האגואיזם, את הצד השמאלי.

עכשיו נתבונן בדברים בהקשר למה שדיברנו בענייני ייעוץ, אך באופן קצת שונה ממה שאמרנו קודם. קודם רצינו להגיד שכאשר עומד מולי אדם שעבר עבירה, אני מסתכל שמצד אחד יש את הנשמה שהיא יקרה מאוד ומצד שני יש את הנשמה שהיא נפלה בקליפות, במקומות לא טובים. אך פה הנקודה היא שיש את הנשמות שמעוררות אצלי את החסד, ויש את התאוות שמעוררות אצלי את צד שמאל.

אז הצגנו את שני הסיפורים:

³ אכן, מתוך מבט של אהבת ישראל הוא גם רואה שגודל הנשמה של היהודי היא זו שעושה שגם העבירה שלו תהיה כל כך חמורה בעיני ה'.

שנותן לי רגיעה בנפש, איזה נינוחות. זה עוזר לי.

בא הרש"ב ואומר – תשים לב שזה הפוך. כאשר אתה פוגש יהודי, אפילו אם הוא יהודי עני שבא לבקש ממך צדקה, זה לא משנה, אתה צריך להסתכל עליו בעין ימנית, לראות שהוא איש חסד שמאוד רוצה לתת וגם אתה מאוד רוצה לתת. זה מעורר בך את החסד. ככה אתה צריך להסתכל עליו, שאם היה ליהודי הזה המון לתת – היה לו כיף לתת. באמת יותר כיף לו לתת מאשר לקבל.

אבל אם אני מסתכל על משהו שמעורר תאוה, אני צריך לראות אותו לא כמשהו שמרגיע אותי אלא כמשהו שמושך אותי, שמאלץ אותי להיות עם רצון תקיף לעורר משהו.

אותו דבר גם בייעוץ:

אם אני מסתכל על יהודי בעין ימנית ועל תאוה בעין שמאלית, אז כשבא אלי אדם לייעוץ אני יוצא מנקודת הנחה שגם אצלו זה כך. פשוט אצלי שאם הוא יפתח את העיניים גם הוא יראה שלראות עוד נשמה זה עין ימין ולראות משהו מענייני עולם הזה שמושך אותי זה עין שמאלית.

מה אנחנו רוצים להרוויח מהסיפור השני בייעוץ? אני רוצה להרוויח שכמו שאני רואה את הזולת בעין ימנית ואני רואה תאוה בעין שמאלית, כך פשוט לי שגם מי שבא אלי להתייעץ רואה ככה.

ניתן דוגמא פשוטה בייעוץ:

בסיפור הראשון, החלק הראשון שלי הוא שמה שאני רגיש מייצר אצלי שאני מזהה את הרע; והחלק השני של העבודה הוא שאני מייצר סימפטיה לאדם. בהתחלה אני בהבדלה ממנו, אני מרגיש את הדברים הלא טובים שבו. אם אני נקי אני מייד קולט דברים לא נעימים וסולד מהם, אך אם אני מתגבר – אני קולט את המקום הטוב כמקום הרבה יותר חשוב. בלשון שלנו אפשר לקרוא לשלב הזה – המתקה.

בסיפור השני ההדרכה היא הפוכה, הוא לא אומר לך קודם להיות רגיש לרע, אלא קודם כל אתה צריך להסתכל בעין טובה – בעין ימין – על יהודי, ואחר כך אתה צריך להסתכל בעין שמאל על הדברים שמעוררים תאוה.

למה הדברים שונים אחד מהשני? וכן למה כל סיפור נוגע במקום אחר קצת, גם מבחינת העבודה שלנו וגם מבחינת הייעוץ שלנו?

כאשר מגיע אלי משהו ומבקש צדקה, באופן פשוט אני לא חושב כמו שהרש"ב הסביר לריי"צ שזה מה שממעורר אצלי את צד החסד. להיפך, אני חושב שמקרה כזה יעורר אצלי את הרצון לקבל או את הקמצנות. כמו שכתוב בתורה, שאם משהו בא לבקש ממך כסף – "לא תקפוץ את ירך", "לא תאמץ את לבבך". רואים מכאן שזו לכאורה התגובה שיכולה להיות אם משהו ירצה ממנו משהו.

כמו כן, אם אני חושב על תאוה, מה אני חושב באופן פשוט? שהיא משהו

למה עבודת הרגישות קודמת? כי אתה לא תוכל להרגיש את גודל הנשמה של היהודי אם לא תהיה רגיש לדברים הלא טובים שהוא עשה ותסלוד מהם. רק אם אתה תרגיש שאתה יכול לסלוד מהם, תוכל להרגיש את גודל נשמתו.

לכן אני קודם מסתכל בעין בוחנת, ברגישות. אני מרגיש שיש פה איזו בעיה. בכך אני לא כל כך מסתכל עליו, זו עבודה בעיקר בתוך עצמי. אני פועל בתוך עצמי חזק להיות רגיש לדברים רעים. אך בכך עשיתי פחות מהחצי הראשון של העבודה. עם הרגישות הזו אני מתחיל, ואז אני יכול להגיע לשלב השני – הכרה בגודל הנשמה של היהודי.

הסיפור השני בא להגיד נקודה אחרת קצת. פה אני לא מסתכל על יהודי אחר איך אני בוחן אותו, אלא אני רואה שבאמת הוא מעורר אצלי רק את קו ימין, הנשמה שלו מעוררת אצלי את קו ימין, וזה שיש לי תאוות, יש דברים בעולם שמעוררים תאוות, זה מעורר את קו שמאל.

עשרה בטבת

נסיים בקשר לכך שהיום עשרה בטבת:

היום התחיל המצור על ירושלים, וצריכים לפרוץ את המצור. ירושלים היא "עיר שחוכרה לה יחדיו", שהנשמות מתחברות ביחד. כששמים עליה מצור הכוונה שכל תאוות העולם הזה הן כביכול יותר חזקות מהאהבה והקשר שיש בין הנשמות של היהודים.

לפעמים מישוהו מגיע לייעוץ, ואתה אומר לו נקודה שהוא צריך לעבוד עליה. כתגובה הוא אומר לך: "חשבתי שאם אני אבוא לייעוץ יעודדו אותי, ופתאום במקום לעודד אותי אתה אומר לי משהו הפוך?".

איך זה קורה באמת? למה אתה לא מעודד אותו?

בגלל שאתה מרגיש שגם הוא לא מעודד את עצמו מבפנים. אתה רואה נשמה של יהודי, ופשוט לך שהוא לא רוצה להיות בתוך הקלקול שלו. הוא לא רוצה להיות במקום שבו הוא מעורר בעיקר את ה"שמאל" שלו, הוא רוצה להיות במקום שמעורר את ה"ימין".

לפעמים הוא לא מרוצה, הוא חושב שבמקום לעודד אותו – תקפת אותו. זה גם הרבה יותר נוח לעודד, בפרט אם הוא שילם לך. הרבה יותר כיף לעודד אותו, מאשר להגיד לו שהוא לא בסדר. כך יש גם סיכוי יותר שהוא יבוא בפעם הבאה.

אבל באמת אני רוצה שכשהוא יפגוש את הנשמה של עצמו, את הנשמה של יהודי אחר, הוא ירגיש שזה מעורר את הימין אצלו; ושהתאוות מעוררות את השמאל אצלו זה מה שאני רוצה שהוא ירגיש.

בהשקפה הראשונה נראה ששני הסיפורים מבליטים את אותו עניין. אבל כשבודקים טוב רואים שיש פה שני רעיונות שונים. הסיפור הראשון בא להגיד שצריכה להיות לך התלהבות מיהודים מאוד מאוד, ואם אחד עבר איזו עבירה אתה צריך להיות עם הרבה רגישות, לשים לב לכך.

ירושלים הבנויה האמיתית היא עיר שמחברת בין נשמות, שהנשמות מרגישות שהם מעוררות אחת את השנייה לאהבה. המצור על ירושלים מבטא שכל ענייני העולם הזה (תאוות, דאגות הפרנסה, ריאליה וכדו') יותר חזקים מירושלים. עלינו לשים לב שירושלים, שחיבור בין נשמות מעורר את ה'ימין', וכל התאוות והריאליה בעולם, כל ממשות המציאות מעוררות את קו השמאל. כך עושים שהמצור לא ינצח את ירושלים אלא להיפך, שירושלים תנצח את המצור.

בעזרת ה' נזכה להפוך את הימים האלה לששון ולשמחה !

שו"ת בעבודת ה'

הרב: נכון שישנן הרבה רמות בתפילה, אבל אדם שמתפלל שלא יהיו צרות – ומתפלל על זה מעומק הלב – מקיים מצות תפילה, גם לפי הרמב"ם וגם לפי הרמב"ן¹. עצם זה שאני מתפלל לה' שלא תהיינה לי צרות – זה דבר רונן מאד מאד ביהדות. נכון שכאשר הוא מתפלל על צרות של אחרים, של הכלל, על צער השכינה – התפילה שלו שווה עוד יותר ועוד יותר, אבל עצם התפילה על הצרות – היא מצוה גדולה.

כעת נשאל שאלה אחרת. אם בן אדם אומר: כשמגיעות אלי צרות – אני מתפלל מעומק הלב, וכשלא מגיעות צרות – אני לא מתפלל מעומק הלב. האם אני צריך לרצות צרות, כדי להתפלל מעומק הלב? האם יש מישהו שחושב שכך צריך? גם דבר כזה לא מצאנו. אבל כן מצאנו – שאדם יכול להרגיש שהוא בצרה, גם כאשר אין לו צרה. אנחנו חושבים, באופן פשוט, שאדם יכול להרגיש בצרה רק כאשר יש לו איזה פגיעה בכיס, או עול מלכות, או מחלה... אבל אפשר גם לשים לב שעצם כך שאנחנו נשמה בתוך גוף – זו גם צרה. האם יש בתפילה, או בתהילים, שאנחנו מתפללים על הצרה הזו? "צמאה לך נפשי, כמה לך בשרי" – אנחנו נמצאים בגוף, הוא צרה, ואנחנו בכל זאת רוצים אותו. מכאן שגם

שאלה: שכר ועונש – מדבר אלי או לא מדבר אלי?

בהמשך לדיון סוער שהתפתח בישיבת דורשי יחודך... רוצים צרות?

מה פה השאלה? כל אחד, באופן פרטי, צריך לבדוק אם זה מדבר אליו, וגורם לו לעבוד את ה', או לא.

אם לאדם יש בעיה: מחלה קשה, הפסד כספי, והוא מרגיש שהוא לא רוצה להפסיד את הכסף או להיות חולה. הגיוני שהוא לא ירצה שיהיה לו רע? כיון שעל זה כולם מסכימים – נמשיך: האם יתכן שהוא יתפלל על זה לה? ליהודי יש צרה והוא מתלבט האם להתפלל לה' שלא תהיה צרה. בא לשאול אתכם כאן בישיבה – האם להתפלל? מה אתם אומרים לו?

נקדם את התיאוריה: אם יהיו לו צרות בעולם הבא, לא בעולם הזה – טוב שהוא יתפלל מעומק הלב [או יפעל פעולות טובות] שלא יבואו לו צרות בעולם הבא?

תלמידים: להתפלל על הצרות זה די מוסכם – זה נוסח התפילה וגם הפוסקים מדברים על זה. דבר בסיסי ביהדות – מתפללים על צרות!

¹ הערה: התשובות נאמרו לאנשים מסוימים בזמן מסוים, ואין לראותם כהוראה כללית.
² הרמב"ן סובר שעיקר מצות התפילה היא כשיש צרות, והרמב"ם אומר שתמיד צריך להתפלל. אבל לכולי עלמא – כשיש צרה, צריך להתפלל.

תלמיד: זה לא שכר ועונש, זו סיבה ותוצאה.

מה יש בגיהנם? על ה'אש' וה'שלג'

כאשר מישוהו מצייר גן עדן וגיהנם – איך הוא צריך, בעולם הזה, לצייר אתם, כדי שיפעלו את פעולתם? תיאורים צבעוניים – צלייה על מנגל, נהר אש, צואה רותחת, וכו' – או פשוט: להיות מנותק מהאירוע? דוגמא: אם אדם נוסע לחתונה, ובדרך מעצבן את כולם, הם מתעצבנים עליו, והוא, עצבני, מגיע לחתונה מלא עצבים כשכולם רוקדים. זה שכר ועונש? זו תוצאה ישירה! זה להישרף בגיהנם – כולם שמחים בה', ורק הוא צולה את עצמו במיץ של עצמו... בפרק ח' בתניא, הוא מתכוון למה שאמרנו עכשיו: מי שמתעצל במצוה – יש לו גיהנם של שלג. למה התיאורים האלו? הכונה היא, שכולם שמחים בדבקות בה', והוא יושב בצד קפוא ולא מצליח לזוז. למה? כי בעולם הזה – הוא לא הזיז את עצמו. זוהי הכונה הפנימית, זה לא שיש שלג, גשמי, ושמים אותי בתוך שלג... למה בכל אופן אומרים שזה שלג, או אש, או צואה רותחת? כי זה אותו דבר, שלג גשמי ושלג רוחני, אתה באמת קפוא, או שרוף. אדם מאד כועס, למשל – הוא באמת שרוף, כמו אחשורוש – "וחמתו בערה בו". זה באמת שרוף כמו אש, זה לא אפילו לא 'כאילו'. זו באמת אש שורפת!

ה' יתברך קורא לך: עשה מצוות, וכך בעולם הבא יהיה לנו כיף ביחד, ותהנה עם כל הצדיקים מזיו השכינה. אם לא – יהיה לך רע, לא תוכל להנות ממני בעולם הבא.

את הצרות אפשר לבחור. אין שום צורך לבקש צרות, כי אנחנו נמצאים בצרה צרורה – "צרורות כאלמנות חיות במאסר הגוף", כלשון התניא. אני חולה – אין לי מספיק אלקות, אני בכלא – של הגוף, ואני עני – בדעת. רק בעצם זה שהנשמה נמצאת בתוך גוף – כבר אני נעשה עני בדעת, אין לי עשירות ובהירות בקשר עם ה'; אני נהיה חולה מזה; ואני כמו בכלא. חסר למישוהו על מה להתפלל?!

כעת, נחזור לשאלה: שכר ועונש – מדבר אלי או לא מדבר אלי? או בואו נדבר על מצוות: האם שכר ועונש עוזר למצות אהבת ה'? זה עוזר להניח תפילין?

אולי השאלה שלכם בכלל הפוכה... אתם אומרים: אם הייתי הקב"ה – לא הייתי מעניש אנשים על כך שהם לא מקיימים מצוות: מספיק סובלים בעולם, אחר כך מתים, אחר כך קוברים אותם – כל כך הרבה סבל, אחר כך למעלה מענישים אותם... זו השאלה? האם אתה במקום הקב"ה היית עושה שכר ועונש?

תלמיד: כן, כי ככה זה מסגרת, זו המסגרת של היהדות.

הרב: עולה ששכר ועונש הם מסגרת, ואתם חושבים שהקשר עם הקב"ה צריך להיות ישיר – זה נקרא עבודת ה' – ולא דרך מסגרת.

נניח שיש כיתה, ואחד החברים עושה משהו רע מאד – בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, ובגלל זה האחרים לא משתפים אותו ולא מדברים אִתּו כל כך. זה שכר ועונש או קשר?

עיינו ברמב"ם בהלכות תשובה, ותראו. אם הר"מים שלכם אמרו שגן עדן נראה כמו שאתה מצייר, תענוגי העולם הזה – אז כנראה הם למדו באסלאם... הרמב"ם¹ מביא תיאורים של המוסלמים על איך נראה גן עדן ואיך נראה גיהנם:

"...שמא תקל בעיניך טובה זו ותדמה: שאין שבר המצוות והיות האדם שלם בדרכי האמת – אלא להיות אוכל ושותה מאכלות טובות, ובעל צורות נאות, ולובש בגדי שש ורקמה, ושוכן באחלי שן, ומשתמש בכלי כסף וזהב ודברים הדומים לאלו, כמו שמדמין אלו הערביים הטפשים האוילים השטופים בזמה, אבל החכמים ובעלי דעה ידעו שכל הדברים האלו – דברי הבאי והבל הם, ואין בהם תועלת. ואינה טובה גדולה אצלנו בעולם הזה, אלא מפני שאנו בעלי גוף וגויה. וכל הדברים האלו צרכי הגוף הם, ואין הנפש מתאוה להם ומחמדתן אלא מפני צורך הגוף, כדי שימצא חפצו ויעמד על בריו, ובזמן שאין שם גוף – נמצאו כל הדברים האלו בטלים. הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש בעולם הזה, אין שום דרך בעולם הזה להשיגה ולידע אותה שאין אנו יודעים בעולם הזה אלא טובת הגוף ולה אנו מתאוין אבל אותה הטובה גדולה עד מאד ואין לה ערך בטובות העולם הזה אלא דרך משל אבל

בדרך האמת שנערוך טובת הנפש בעולם הבא בטובות הגוף בעולם הזה במאכל ובמשתה אינו כן אלא אותה הטובה גדולה עד אין חקר ואין לה ערך ודמיון הוא שאמר דוד מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'.

וכמה כמה דוד והתאוה לחיי העולם הבא שנאמר לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים. כבר הודיעונו החכמים הראשונים שטובת העולם הבא – אין כח באדם להשיגה על בוריה ואין יודע גדלה ויפיה ועצמה אלא הקדוש ברוך הוא לבדו ושכל הטובות שמתנבאים בהם הנביאים לישראל אינן אלא לדברים שבגוף שנהנין בהן ישראל לימות המשיח בזמן שתשוב הממשלה לישראל אבל טובת חיי העולם הבא אין לה ערך ודמיון ולא דמוה הנביאים כדי שלא יפחתו אותה בדמיון הוא שישעיהו אמר עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו כלומר הטובה שלא ראתה אותה עין נביא ולא ראה אותה אלא אלהים עשה אותה האלהים לאדם שמחכה לו אמרו חכמים כל הנביאים כולן לא ניבאו אלא לימות המשיח אבל העולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך...".

אז העונש הוא שאדם נמצא למעלה, תקוע בתוך ה', ולא יכול להצטרף לחגיגה.

¹ הלכות תשובה פרק ח

השאלה האמתית היא - למה מתכוונים כשאומרים שכר ועונש.

שנזכה לאהוב את ה' ולעבוד אותו בלי שום פניות!

שאלה: היתה אתמול כניסה לקבר יוסף, והתעורר דיון מענין בישיבה: האם יש ענין בכניסות הליליות הללו - השתטחות על קברי צדיקים, כיבוש וכו'?

אני רוצה להסביר קודם כל משהו על הכניסות במובן הציבורי, ואחר כך לדבר על הכניסות עצמן - מהמובן ששאלו פה. במובן הציבורי - היינו במשך עשרים שנה בקבר יוסף יום יום - כולל חגים וחלק מהשבתות. לא היה בכלל בין הזמנים, זה היה מאד טוב. ובכל אופן - אחרי שנטשו את קבר יוסף, היו כל מיני מלחמות - חלקן היו כרוכות בסכנת נפשות - שחשבנו שהן לא ראויות, ולא היינו שותפים לרובן. כשזה נהיה עם אישור של הצבא - זה אמנם נהיה פחות מסוכן, אבל אז לא היינו שותפים מסיבה אחרת: את הכניסות התחילו בגלל שמערכת הבטחון - הממשלה, הצבא, השב"כ - מאד רצו

להנמיך מאד את ההתנגדות אליהם מצד המתנחלים [בפרט בזמן הגירוש מגוש קטיף ואחריו] על ידי זה שהיא תתן כניסות לקבר יוסף. וזה באמת פעל את פעולתו, ה' ירחם. את זה ראינו - והחלטנו שאנחנו לא יכולים להיות שותפים בדבר כזה, ובגלל זה אנחנו פחות נמצאים ומעורבים בעסק הזה היום. אם החזרה לקבר יוסף תפסיק להיות תלויה בחסדיהם של הצבא - שנותן לפי הצורך שיש לעצמו - או למשטרה ולשב"כ - שנותנים כדי למתן את ההתנגדות לצעדים שהם עושים כנגד ההתיישבות, אלא תהיה באופן מסודר - אז ודאי נרצה לחזור, כי הלא זה מקומנו¹ - בקבר יוסף.

השותפות שלנו בזה - היא לא **ציבורית**. גם אני נכנסתי כמה פעמים, וטוב שנכנסים! אבל - לא טוב שנהיה במקום כזה, שהממשלה עושה לנו 'מקל וגזר'.

למעשה - ההתקשרות ליוסף הצדיק [כמו כל התקשרות לצדיקים] חשובה מאד². כאשר באתי לנחם את מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א לאחר שאביו - ר' שמשון יעקב ז"ל - נפטר, ראש המועצה דאז - בנצי ליברמן - היה מאד קשור לרבי אשר פריינד³, שהיה משפיע של הרב.

שההתקשרות לצדיקים קשורה מאד לקבר יוסף, ומאד חשוב ולהתחזק בענין זה בקבר יוסף.

¹ ר' אשר שלח אותו להיות ראש המועצה, והיה גם מופת בבחירות כנודע, שהוא הפסיד בבחירות והגיע לר' אשר בתמיהה, ור' אשר אמר לו שהכל בסדר. אחרי זמן מה התגלה

¹ לפחות עוד יוסף חי... לגבי דורשי - זו שאלה טובה...

² ההתקשרות ליוסף הצדיק חשובה במיוחד, כי יוסף - כשמו כן הוא - **צדיק**, והוא המרכבה לספירת **היסוד** - שהיא הספירה של **צדיק יסוד עולם**, וכאשר כל הצדיקים דיברו על הענין של התקשרות לצדיקים - הזכירו כדוגמא את ההתקשרות ליוסף הצדיק - ובודאי

הכניסות באופן לא מסודר אלא לפי הצרכים שלהם.

שאלה: מה צריך לעשות בשביל לחזור? **תשובה:** אם ילמדו כאן בישיבה הרבה תורה – זה מאד יקדם את החזרה. לא בציניות – אני באמת חושב שזה מה שיעזור.

שאלה: מהו המענה על פי החסידות ל OCD (הפרעה טורדנית כפייתית)?

אני אוהב להגיד שהיום המקובל בעולם הוא שמנסים להרגיע את הבן אדם. אבל זה לא המסלול שהאדם רוצה ללכת בו, אתה מנסה להרגיע אותו והוא בתנועת נפש הפוכה. ובאמת מה שצריך לעשות זה הפוך, ככה נראה לי. מה קורה? באמת מה שקורה הוא שיש פה שתי קולות, באדם: יש לו קול הגיוני מושתק וקול לא הגיוני צועק. זה בעצם מה שקורה. זו ההגדרה למקרה. דווקא הקול הלא הגיוני הוא מאוד רועש ותופס המון מקום. הקול הלא הגיוני הוא זה שמנהל את החיים, והקול ההגיוני מושתק.

למה זה קורה? הקול ההגיוני הוא דורסני מאוד, הוא לא נותן בכלל מקום לקול הלא הגיוני. ככה זה מצטייר. מהמציב הזה שהקול ההגיוני דורס אותו לגמרי אז יש גם את הקול השני, וברגע שהקול הזה מתחיל להיות קצת חזק, אז הקול ההגיוני מרגיש שיש משהו ששולט עליו. האדם

הגעתי לנחם, והיה זה אחרי שנים שהיינו בקבר יוסף, וסיפרתי לו על מה שהיה בבחירות הללו. הוא אמר – תגיד לו שיש לי תמונה מעניינת, יש לי תמונה שהצטלמתי עם ר' אשר, לא הרבה זמן אחרי מלחמת ששת הימים, בקבר יוסף. שאלתי אותו: למה באתם? ענה הרב: הייתי נוסע לפחות פעמיים בשבוע מירושלים לקבר יוסף! ...!

כשהזמינו את הרב יצחק להתועד בקבר יוסף בשנת תשמ"ז בערך – אף אחד לא העלה בדעתו שהוא כבר קשור למקום, והיה בו קדם לכן. יותר מעשר שנים הוא היה כמעט יום יום בקבר יוסף יחד איתנו, נמצא שעות על גבי שעות בבית המדרש, ואף פעם הוא לא סיפר שהגיע לקבר יוסף לפני ההתועדות שהזמינו אותו. במקרה, בניחום אבלים, כשסיפר שיש לו תמונה – סיפר בדרך אגב שהרבה פעמים הגיע – רבות מהן עם ר' אשר, והשאר לבד. אז אפשר ללמוד על סוג של התקשרות – איך הוא נוסע מירושלים לקבר יוסף פעמיים בשבוע לפני שמישהו התחיל לחשוב על המקום הזה... כמובן שהדבקות ביוסף הצדיק היא דבר מאד קדום ובסיסי אצל הרב, וכל מי שרוצה ללכת בדרכו – ודאי שצריך ללכת לקבר יוסף פעם אחת, ולחדש את ההתקשרות שלו.

שאלה: הרב יצחק אמר על הכניסות לקבר יוסף ש'לא נכנסים בלילה כמו גנבים'... **תשובה:** זה קשור למה שאמרתי – "כמו גנבים" זה שהממשלה משאירים את

זיוף בקלפיות, והתהפכה ההכרעה בבית המשפט, והוא נעשה ראש מועצה.

שאלה: בהשכלה האלוקית של אין עוד מלבדו אני חושב שיש השוואה בין שיטת הגר"א לחסידים, ועיקר החילוק הוא בעבודה שבלב.

יש חילוקים גם בהשכלה. בסוף כשאתה לומד נפש החיים, ואתה קורא על היחס בין 'אין עוד מלבדו' לכך שיש עולם – זו לא ההשקפת עולם החב"דית. אומרים שכן, אבל זה בגלל שחושבים שההשקפה החב"דית היא מה שכתוב בנפש החיים, אבל לא כי מתבוננים מה באמת כתוב בחב"ד. יש על זה הערה בספר 'זה השער'.

יש ווארט אחד חריף שאני אוהב להגיד: מה ההבדל בין אלה שלומדים את הקבלה, קבלת הרמח"ל, לבין קבלת אדמו"ר הזקן? השאלה היא איזה מצווה מקיימים בכך. מה בא עולם הקבלה להסביר? את יחוד ה'? לפי הרמח"ל הקבלה באה להסביר את הנהגת ה'. בוא נגיד ככה: רוב אלה שלומדים חושבים שזו הנהגת ה'. ובחסידות זה ממש הפוך, מקיימים את מצוות יחוד ה', זו המצווה. הלשם כותב במפורש שבשביל ללמוד יחוד ה' תלמד רמב"ם.

לגבי מה שאמרת קודם על ה-OCD שיש לכולנו, אני לא מבין מה הכוונה להגיד שאנחנו אלוקיים? אנחנו ממש הוא, או שאנחנו כמו בן?

השאלה היא איך אתה מסתכל על זה. בוא נשאל את השאלה הזו, אבל נשאל מצד הקב"ה. מה הוא חושב? שזה ממש הוא או שזה כמו בן?

מרגיש שהוא עושה משהו בלי שליטה, אז הוא דורס אותו יותר חזק. ואז הוא צועק יותר חזק.

בסוף מה קורה? שהקול ההגיוני מרגיש שהוא טיפש אם הוא יתחיל לריב עם הקול הלא הגיוני, כי אני יתחיל להתווכח עם הקול הלא הגיוני? אז הוא מתחיל לשתוק, והקול הלא הגיוני מנצל את זה ומתחיל לצעוק חזק. ואז האדם איבד את הקול ההגיוני לגמרי הוא לא קיים והקול הלא הגיוני היחיד שדומיננטי.

כולנו חיים במצב כזה, כולנו מאושפזים כמו שהרב יצחק אמר פעם, מאושפזים בזה העולם. מה קורה? איזה קול מושק? אם הקב"ה ברא את העולם אז הכי הגיוני יותר מסתבר שאני חלק מהקב"ה מאשר להגיד שאני נפרד, זה מה שמסתדר. אבל את הקול ההגיוני אנחנו משתיקים, ואת המציאות שלנו שבזכות עצמנו זה מה שצועק.

הקול הלא הגיוני פשוט מאוד מפחד מהקול ההגיוני ולכן הוא משתיק אותו לגמרי. לחשוב שאנחנו אלוקיים או משהו כזה – אתה הורס את כל העולם, את כל המציאות אתה תהרוס עם הקול המטופש הזה. אבל זה יותר הגיוני, הרבה יותר מסתבר בשכל שאם הקב"ה ברא את העולם אז הכל זה הוא. אם הוא מחייה אותך כל רגע, אז איפה אתה? בשכל הרבה יותר פשוט להגיד שכן מאשר להגיד שלא. והקול השני צועק חזק למרות שהוא לא הגיוני.

השואל: כשאני חושב על הבן שלי
אני חושב שהוא ממש אני.

הרב: ומה הבן שלך חושב על זה?

השואל: אני בטוח שהוא לא מסתכל
על עצמו לגמרי ככה.

הרב: נשאל שאלה אחרת, ומה אתה
חושב על אבא שלך?

השואל: תלוי בתקופות, יש תקופות
שאני אומר – איך הוא מעז בכלל לחשוב
ככה, ויש תקופות שאני מסכים איתו, ומבין
שזה ממש ככה.

הרב: ככה זה גם ביחס לקב"ה. בסוף
על אף שאתה חושב ככה אתה לא חושב
שטוב שהבן יגיע להבנה הזו כל כך מהר...

לוח מודעות

עלון מעמקים זקוק לך!

רוצה להיות נציג של העלון בישיבה או בבית הכנסת הקרוב?
התחלנו להדפיס את העלון בבית דפוס, ולחלק אותו ברחבי
הארץ. עלות נקודת הפצה לחודש: 150 ש"ח. בוא היות שותף
בהפצת המעיינות חוצה!

צור איתנו קשר – 058-5277247 (עתי תור).

מדי יום ראשון מתקיים שיעור בחסידות – התחלנו מאמר 'וצדיק
יסוד עולם' של מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א – בבית הרב
יצחק שפירא בשעה 21:30 בירושלים, רחוב הרב צבי יהודה 18,
קומה 2 דירה 4.

בימי רביעי מתקיימים שיעורים בישיבת עוד יוסף חי ביצהר:
12:00 שיעור כללי במסכת כתובות; 15:15 שיעורים בספר התניא.
מוזמנים בשמחה!

לשמיעת שיעורים בקול הלשון 073-3718149.

לקבלת השיעורים השבועיים של הרב ניתן לפנות בדוא"ל אל
yosefperl@gmail.com.

למעוניינים נפתח פורום עיונים ודיונים בדברי הרב יצחק שפירא.
ניתן להירשם בדוא"ל ל-ataitor1@gmail.com.

ב"ה יצא לאור – 'זה השער' – ביאור לשער היחוד והאמונה'. לרכישה
צור קשר – 058-5277247 (עתי תור).

בואו להכיר את ה' מקרוב!

**הישיבה הגבוהה 'עוד יוסף חי'
מזמינה אותך**

**בנושא:
'חידושה'
של החסידות
בדורנו**

לשבת חסידות

בואו לשבת באווירה חסידית שמחה,
ניגונים, התוועדויות, ושיעורים מפי רבני הישיבה,
נתועד יחד אל תוך הלילה, נגן ניגונים ונספר סיפורי צדיקים,
רוצה לקבל עומק חדש בעבודת ה'?
בוא הצטרף אלינו לשבת שמחה ומרוממת.

השבת מיועדת
לתלמידי שביעית-
שמינית ולתלמידי
ישיבות גבוהות

**שבת פרשת שמות
י"ח בטבת**

ישיבת עוד יוסף חי - יצהר